

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜLKEMİZİ GEÇİŞ BÖLGESİ OLARAK KULLANAN DÜZENSİZ
GÖÇMENLERİN MUĞLA İLİNİ TERCİH ETME NEDENLERİ VE KARAR
SÜREÇLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ÖZKAN YÜCEKAYA
1541104021

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ SAVAŞ ÇAĞLAYAN

ŞUBAT 2022
MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANABİLİM/ANASANAT DALI

ÜLKEMİZİ GEÇİŞ BÖLGESİ OLARAK KULLANAN DÜZENSİZ
GÖÇMENLERİN MUĞLA İLİNİ TERCİH ETME NEDENLERİ VE KARAR
SÜREÇLERİ

ÖZKAN YÜCEKAYA
1541104021

Sosyal Bilimler Enstitüsünde
Tezli Yüksek Lisans
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:
Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 04.02.2022

Tez Danışmanı: Dr. Öğrt. Üy. Savaş ÇAĞLAYAN
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Zafer DURDU
Jüri Üyesi: Dr. Öğrt. Üy. Onur BAYRAKÇI

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Bayram COŞKUN

ŞUBAT 2022
MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 31/12/2021 tarih ve 1025/6 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **24.** maddesine göre, Sosyoloji Anabilim Dalı **Tezli Yüksek Lisans Programı** öğrencisi Özkan YÜCEKAYA'nın "Ülkemizi Geçiş Bölgesi Olarak Kullanan Düzensiz Göçmenlerin Muğla İlini Tercih Etme Nedenleri ve Karar Süreçleri" adlı tezini incelemiş ve aday 04/02/2022 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 75 dakikalık süre içinde gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan anabilim/anasanat dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine oybirliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Dr. Öğrt. Üy. Savaş Çağlayan

Üye

Doç. Dr. Zafer DURDU

Üye

Dr. Öğrt. Üy. Onur BAYRAKÇI

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ülkemizi Geçiş Bölgesi Olarak Kullanan Düzensiz Göçmenlerin Muğla İlini Tercih Etme Nedenleri ve Karar Süreçleri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça ’da gösterilenlerden olduğuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03/03/2022

Özkan YÜCEKAYA

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Soyadı: YÜCEKAYA

Adı: ÖZKAN

Referans No: 10448954

TEZİN ADI

Türkçe: Ülkemizi Geçiş Bölgesi Olarak Kullanan Düzensiz Göçmenlerin Muğla İlini Tercih Etme Nedenleri Ve Karar Süreçleri

Y. Dil: The Reasons And Decision Processes Of Irregular Migrants Who Use Our Country As A Transition Zone Choose Muğla

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

●

○

○

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte :

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : ÇAĞLAYAN, SAVAŞ

Unvanı : Dr. Öğr. Üyesi

TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe **TEZİN SAYFA SAYISI:** 80

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

Sosyoloji

Sociology

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELEER (En az üç en fazla beş adet):

1. Düzensiz Göç
2. Uluslararası Göç
3. Göçmen Kaçakçılığı
4. Transit göç
- 5.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELEER:

1. Irregular Immigration
2. International Immigration
3. Migrant Smuggling
4. Transit Migration
- 5.

- | | |
|---|-----------------------|
| 1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum | <input type="radio"/> |
| 2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir | <input type="radio"/> |
| 3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir | <input type="radio"/> |

Yazarın İmzası :

Tarih : 03/03/2022

ÜLKEMİZİ GEÇİŞ BÖLGESİ OLARAK KULLANAN DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN MUĞLA İLİNİ TERCİH ETME NEDENLERİ VE KARAR SÜREÇLERİ

ÖZET

Göç çağı olarak adlandırabileceğimiz modern dünyada düzensiz göç olgusunda artış söz konusudur. Göç yolları üzerinde yer alan Türkiye de bu göç sürecinden nasibini almaktadır. 2015 yılı ve sonrasındaki gelişmelerin yanı sıra Türkiye'nin Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarının kesişim noktasında olması Türkiye'yi göç yolu haline getirmiştir. Sosyo-ekonomik açıdan gelişmemiş ülkelerden gelen düzensiz göçmenler gelişmiş batı ülkelerine Türkiye üzerinden ulaşmaktadırlar. Ülkemize düzensiz göçmenlerin gelme hikâyesi 1980'li yıllara dayanmaktadır. 1980'li yıllardan sonra ülkemiz göç veren ülke konumundan göç alan ülke konumuna geçmiştir.

Bu çalışmanın konusu küresel köy haline gelen günümüz dünyasında artış gösteren düzensiz göç olgusudur. Bu çalışmada nicel ve nitel veriler birbirini dışlamayacak şekilde kullanılmıştır. Bu çalışmada ülkemizi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin Muğla ilini tercih etme nedenleri ve karar süreçleri araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Düzensiz Göç, Uluslararası Göç, Göçmen Kaçakçılığı, Transit Göç, Muğla

**THE REASONS AND DECISION PROCESSES OF IRREGULAR
MIGRANTS WHO USE OUR COUNTRY AS A TRANSITION ZONE
CHOOSE MUĞLA**

ABSTRACT

There is an increase in the phenomenon of irregular migration in the modern world, which we can call the migration age. Turkey, which is located on the migration routes, has also received its share from this migration process. In addition to the developments in 2015 and afterwards, Turkey's being at the intersection point of Asia, Europe and Africa continents has made Turkey a migration route. Irregular immigrants from socio-economically undeveloped countries reach the developed western countries via Turkey. The story of irregular immigrants coming to our country dates back to the 1980s. After 1980s year, our country has switched from a country of immigration to a country of immigration.

The subject of this study is the phenomenon of irregular migration that is increasing in today's world, which has become a global village. In this study, quantitative and qualitative data are used in a way that is not mutually exclusive. In this study, the reasons and decision processes of irregular migrants who use our country as a transit zone to choose Muğla province are investigated.

Key words: Irregular Immigration, International Immigration, Migrant Smuggling, Transit Migration, Muğla

ÖNSÖZ

Bu çalışmamın yürütülmesi aşamasında büyük bir anlayış ve sabır göstererek yardımlarını benden esirgemeyen kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Savaş ÇAĞLAYAN'a, saha çalışmam sırasında bana gerekli izin ve kolaylıkları sağlayan Göç İdaresi Başkanlığı Uyum ve İletişim Genel Müdürümüz Sayın Gökçe OK'a, Kamu Kurumlarıyla İş Birliği ve Koordinasyon Daire Başkanımız Sayın Aydın Keskin KADIOĞLU'na ve İl Müdürümüz Sayın Mehmet KAVUK'a, kaynak konusunda bana yardımcı olan İl Göç Uzmanı Abdullah Üstün BİNGÖL'e, benden yardımlarını esirgemeyen GGM Müdürü Beyza Nahide BİRİNCİOĞLU'na İl Göç Uzmanı Aylin YARIM'a ve beraberindeki ekibine, yazım kılavuzu denetimi ve kaynak konusunda destek olan Iğdır Üniversitesinde görev yapan hocam Dr. Öğr. Üyesi Ümmü BULUT KESİN'e, tezimin hazırlanması ve sentezlenmesi aşamasında sabır ve metanetle bana destek olup yardımını bir an olsun esirgemeyen değerli eşim Ayşe'ye ve sürekli çalışmama izin verdikleri için canım kızlarım Asya ve Öykü'ye, çalışmalarım sırasında bana destek olan Fethiye İlçe Çalışma Grup Başkanlığı'ndaki mesai arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Özkan YÜCEKAYA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
ŞEKİLLER LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELİ	4
1.1. Göç Kavramına İlişkin Temel Açıklamalar ve Kavramlar	4
1.1.1. Göç Kavramı ve Göç Türleri	4
1.1.2. Düzenli Göç ve Düzensiz Göç	6
1.1.3. Düzensiz Göçe İlişkin Kavramlar	9
1.1.3.1. Transit Göç Kavramı	10
1.1.3.2. Zorla ve Zorunlu Göç Kavramları	13
1.1.3.3. Uluslararası Göç Kavramı	14
1.1.3.4. Göçmen Kaçakçılığı	15
1.1.3.5. Uluslararası Göç Örgütü (IOM)	16
1.1.3.6. Entegre Sınır Yönetimi	17
1.1.4. Düzensiz Göçün Üç Modeli	18
1.1.5. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	20
- Geri Gönderme Yasağı	21
- Mülteci Kavramı	21
- Şartlı Mülteci Tanımı	23
- İkincil Koruma Tanımı	23
- Geçici Koruma Tanımı	23
İKİNCİ BÖLÜM	26

ARAŞTIRMANIN MODELİ VE DESENİ.....	26
2.1. Araştırmanın Alanı:.....	26
2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	27
2.2.1. Araştırmanın Konusu	28
2.2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	28
2.2.3. Araştırmanın Yöntemsel Modeli.....	29
2.2.3.1. Araştırmanın Problemi	30
2.2.3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	30
2.2.3.3. Araştırmanın Varsayımları:.....	32
2.2.3.4. Araştırmanın Kapsamı	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	33
ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMU	33
3.1. Göçmenlerin Demografik Özellikleri	33
3.2. Göçmenlerin Türkiye'ye Geliş Yılı ve Menşe Ülkeden Ayrılma Kararı.....	38
3.3. Muğla'nın Geçiş Güzergâhı Olarak Tercih Edilme Nedeni.....	40
3.4. Transit Göçmenlerin Sınıflandırılması:.....	42
3.5. Göçmen Kaçakçılarıyla İletişime Geçme Kararı	44
3.6. Göçmenlerin Göç Yolu Üzerinde Karar Alma Süreçleri	45
3.7. Göçmen Kaçakçılığı Aktörleri Hakkındaki Görüşler	47
3.8. Göçmen Kaçakçılığının İşleyiş Modeli Ve Kaçakçıların Göçmenlerin Karar Süreçlerine Etkisi	47
3.8.1 Fiyatlar Ve Ödeme Şekilleri.....	48
3.8.2. Göç Rotalarında Değişiklik.....	50
3.8.3. Kullanılan Ulaşım Araçları	52
3.8.4. Geçiş Sürecinde Tercih Edilen Geçici Konaklama Mekânları	53
3.9. AB-Türkiye Mutabakatının Göçmen Kaçaklığı İşleyişine Ve Göçmenlerin Karar Süreçlerine Etkisi	54
3.10. Türkiye'nin Yabancılar Üzerindeki İdari Uygulamaların Karar Süreçlerine Etkisi	54
3.11. Göçmenlerin Hedef Ülkeye İlişkin Algıları ve Hedef Ülkeden Geri Dönme Kararı.....	56

3.12. Göçmen Kaçakçılığı Hakkında Risk Analizleri:.....	58
3.13 Avrupa Ülkelerine Geçiş Güzergâhı Olarak Tercih Edilen Muğla İlinde Yapılan Tespitler ve Buna Yönelik Alman Tedbirler:	59
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	61
KAYNAKÇA.....	67
EKLER.....	70
EK 1. Anket Soruları.....	70
EK 2. Şekiller.....	73
EK 3. Fotoğraflar	78



ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	24
Şekil 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı	25
Şekil 3: Fotoğraf Yıllara Göre Göçmen Kaçakçıları	73
Şekil 4: 2018 Yılı Sonu İtibariyle Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin İllere Göre Dağılımı	73
Şekil 5: 2019 Yıl Sonu İtibariyle İllere Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenler	74
Şekil 6: Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı	74
Şekil 7: Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyruk Dağılımı	75
Şekil 8: Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Aylık ve Kümülatif Toplamları	76
Şekil 9: Yakalanan Düzensiz Göçmenler İlk On Ülke Uyruk Dağılımı	77

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Yıllara Göre Uluslararası Göçmen Sayılarının Değişimi (1970-2019)	14
Tablo 2: Muğla İlinde 2017-2021 Yılları Arası İşlem Yapılan Düzensiz Göçmen Sayısı	33
Tablo 3: Hangi Ülkeden Geldiniz?	34
Tablo 4: Cinsiyet	34
Tablo 5: Yaş	35
Tablo 6: Öğrenim Durumu	35
Tablo 7: Aylık ortalama bir geliriniz var mı?	36
Tablo 8: Kaç Kişilik Bir Aileniz Var?	37
Tablo 9: Medeni durumunuz?	37
Tablo 10: Ne Zaman Türkiye'ye Geldiniz?	38
Tablo 11: Neden ülkenizden ayrılmak istiyorsunuz?	38
Tablo 12: Gideceğiniz ülkeye hangi güzergâhların kullanılarak geçmeyi düşünüyorsunuz?	41
Tablo 13: Neden Muğla Güzergâhını Seçtiniz?	41
Tablo 14: Tacire/Kaçakçıya Nasıl Eriştiniz?	44
Tablo 15: Sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?	45
Tablo 16: Gideceğiniz ülkeye hangi güzergâhların kullanılarak geçmeyi düşünüyorsunuz?	45
Tablo 17: Muğla'da herhangi bir tanıdığınız var mı?	46
Tablo 18: İnsan Tacirleri/Kaçakçılar; Size Geçiş Rotaları, İzleyecekleri Yollar, Bu Yolların Mesafeleriyle İlgili Ne Gibi Bilgiler Verdiler?	46
Tablo 19: İnsan Tacirlerini/Kaçakçıları Ve Kaçakçılık İşini Nasıl Algılıyorsunuz?	47
Tablo 20: Tacire/kaçakçıya ne kadar para ödediniz?	48

Tablo 21: Hangi araçla/araçlarla hedef ülkeye geçmeyi düşündünüz?	52
Tablo 22: İzleyeceğiniz rotaya ve gideceğiniz ülkeye nasıl karar verdiniz?	53
Tablo 23: Gideceğiniz ülkenin göçmenler hakkında uyguladığı kanun ve uygulamalar hakkında bilginiz var mı?	54
Tablo 24: Hangi Ülkeye gitmek istiyorsunuz?	56
Tablo 25: Avrupa sizin için neyi ifade ediyor?	56
Tablo 26: Gideceğiniz Ülkede tanıdığınız var mı?	57
Tablo 27: Gittiğinizde orada ne yapmayı düşünüyorsunuz?	57
Tablo 28: Hedef Ülkeye Vardığınızda Daha Sonra Kendi Ülkenize Geri Dönmeyi Düşünüyor Musunuz?	58

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Milliyet 29 Şubat 2020 (https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-yunanistana-gecen-gocmenler-avrupanin-iclerine-yuruyor-6155318)	51
Fotoğraf 2: TRT Haber1 Mart 2020 (https://www.trthaber.com/haber/dunya/duzensiz-gocmenler-avrupanin-kapisinda-464131.html)	51
Fotoğraf 3: Milliyet 29 Şubat (https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-yunanistana-gecen-gocmenler-avrupanin-iclerine-yuruyor-6155318)	78
Fotoğraf 4: Habertürk 1 Mart 2020	78
Fotoğraf 5: Türkiye Haber Merkezi	79
Fotoğraf 6: Sonhabermerkezi 29 Şubat 2020 (https://www.sonhaber16.com/edirnedesinir-kapilarinda-gocmen-hareketliliği-yasaniyor/?site=desktop)	79
Fotoğraf 7: Yeni Şafak 02 Mart 2020 (https://www.yenisafak.com/gundem/100-bini-asti-siniri-gecmek-isteyen-gocmenlerin-edirneye-gelisi-suruyor-3527802).....	80

GİRİŞ

Modern toplumda iç göçler ve dış göçler artmıştır. Geçmişte 1950 yıllardan itibaren ülkemizde iç göçler etkiliyken bugün uluslararası göç olan dış göçlerde de artış söz konusudur. Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye de göç çağı olarak nitelendiren bir sürecin içinde yaşamaktadır. Türkiye sadece bu çağı yaşamıyor aynı zamanda bu çağın bir parçası haline gelmiştir. Göç olgusu ve göç kavramı geçmişten günümüze etkili olan ve sosyal bilimlerin araştırma alanlarından bir tanesidir. Bu alana ilişkin gerek teorik gerekse pratik alana yönelik bilginin üretilmesi için çoklu bakış açılarına sahip olmanın yanı sıra sosyolojik bakmak elzemdir. Göç literatüründe göç kavramına ilişkin sınıflandırma yapılırken bazı göç türlerinden bahsedilmektedir: iç göç, dış göç, uluslararası göç, düzenli düzensiz göç gibi. Araştırmamızın konusu olan düzensiz göçler, göç veren ülkeyi ve göç alan ülkeyi yasal, sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yönden etkilemektedir. Düzensiz göç olgusu demografik hareketlilikten daha fazlası hukuki, sosyal, kültürel, siyasal boyutları olan bir süreçtir.

Düzensiz göç olgusu küreselleşme süreci ile ciddi bir sosyo-ekonomik hal almıştır. Toplumlar arasındaki farklılıklar ve standartlar göç için itici bir güç haline gelmiştir. Düzensiz göç sadece coğrafi anlamda bir toplumun yer değiştirmesi değildir; sonuç olarak sosyolojik, psikolojik, ekonomik boyutları ve nedenleri de olan bir olgudur. hedef ülke ve kaynak ülke arasında gözle görülmeyen bir yapısal ilişki ortaya çıkmaktadır ki, her iki taraf için de sosyal ve ekonomik etkiler oldukça fazladır. Düzensiz göçün sebebinin, sürecinin, nedenlerinin ve sonucunun bir bütün içinde ele alınması, uluslararası politik ve ekonomik etkileriyle yansımalarının iyi değerlendirilmesi, bunun için de sistemli bir 'göç yönetimi'nin uygulanması önem arz etmektedir.

Göç olgusu için Türkiye, hem göç alan ülke hem de Avrupa'ya yönelen düzensiz göçler için transit bir geçiş ülkesi olmuştur. Ülkemiz, Cumhuriyetin ilk yıllarında soy esasına dayalı göç alan ülke konumdayken günümüzde ise politik istikrarsızlıklar, ekonomik nedenlerle ülkeye gelen göçmenler için bir yol ya da bir ev sahipliği konumuna gelmiştir. Son dokuz yıla baktığımızda Suriyeli göçmenlere sınırlarını açan Türkiye'nin göçmenlerle ilgili hem politik hem de ekonomik düzenlemelerinin güçlü

olduğu ve bunun da uzun vadede bir göç yönetişimi ile mümkün olabileceği düşüncesi güncel araştırmalar ışığında bu tezde ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

21. yüzyıla baktığımızda yenedünya düzenin çok değişkenli, çok katmanlı ve birbirine bağlı bir yapı şeklini aldığı açıkça görölmektedir. Nitekim küreselleşme sonucunda dünyadaki güç dengeleri ve yapısı da değişmiştir. Hem uluslararası göçlerin ve iç göçlerin, yalnızca göçmenlerin hayatında bir değişime neden olmamaktadır. Bilhassa uluslararası göçler tüm dünyayı etkileyen siyasal sistemleri, ulus-devlet ve vatandaşlık ilişkilerini, kent yaşamındaki dönüşüm ve değişimi etkileyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca kültür, aile ve kuşak sorunları, etnik gruplar, ulus aşırı sosyal ilişkiler de bu değişimlerle birlikte ele alınmalıdır.

Ülkemizi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin Muğla ilini tercih etme nedenlerinin ve karar süreçlerinin araştırıldığı bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kavramsal ve kuramsal çerçeveyi kapsamaktadır. Burada göç kavramına, göç türlerine, düzenli ve düzensiz göç kavramlarına yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca düzensiz göç kavramına ilişkin diğer kavramlara yer verilmiştir. Bu kavramlar transit göç, zorunlu göç, uluslararası göç, göçmen kaçakçılığı, uluslararası göç örgütü, entegre sınır yönetimidir. Bu çalışmanın ikinci bölümü araştırmanın yöntemsal modelinden oluşmaktadır. Bu bölümde araştırmanın alanına ilişkin bilgilere, araştırmanın yöntemine, konusuna, amaç ve önemine, araştırmanın yöntemsal modeline yer verilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümü alan çalışmasından elde edilen bulgulara yer verdiğimiz bölümdür. Burada öncelikle araştırmaya katılan katılımcıların demografik özelliklerine yer verilmiştir. Daha sonra göçmenlerin ülkemize geliş yılı, Muğla'yı geçiş bölgesi olarak kullananların bu bölgeyi tercih etme nedenlerine ve transit göçmenlerin sınıflandırılmasına yer verilmiştir. Daha sonra bu güzergâhtaki göçmen kaçakçılığı olgusu değerlendirilmiştir. Göçmenlerin kaçakçılarla nasıl iletişime geçtiği, göçmenlerin göç yolu üzerinde nasıl karar aldıkları, göçmenlerin kaçakçılara nasıl ulaştıkları, göçmen kaçakçılığının işleyiş modeli anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, göçmen kaçakçılığında esas olan fiyatlandırma ve ödeme seçenekleri, göç rotalarındaki değişiklik, hedef ülkeye ulaşmak için kullanılan ulaşım araçlarına da yer verilmiştir. Yine bu bölümde AB-Türkiye mutabakatının göçmenlerin karar verme süreçlerinde etkili olup olmadığı

değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuç ve değerlendirme aşamasında araştırma varsayımından yola çıkılarak genellemelere ulaşılmıştır. Araştırma problemi olarak belirlenen ülkemizi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin neden Muğla'yı tercih ettiklerine yönelik bir perspektif sunulmaya çalışılmıştır.



BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELİ

1.1. Göç Kavramına İlişkin Temel Açıklamalar ve Kavramlar

Göç, birey, grup ve tüm toplumsal yaşamı olumlu ya da olumsuz etkileyen aktif ve devamlı bir süreçtir. Göç olgusunun temelinde sosyal, iktisadi, siyasi ve askeri sebepler yatmaktadır. Göç neticesinde aile, eğitim, siyaset, din, ekonomi kurumları etkilenmektedir. Göç süreci hem kaynak ülke hem de hedef ülke açısından toplumsal değişim yaratmaktadır. Göç olgusu insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Modern dünyada göç olgusunun niteliği, boyutları, türü değişmiştir. Bu değişimin temelinde iç dinamikler ve dış dinamikler etkili olmuştur. Göç denilince akla yerel ölçekteki, ülke içindeki göçler gelmektedir. Burada konuşacağımız göç türü küresel boyuttaki uluslararası göçlerdir. Konumuz itibariyle uluslararası göçler düzenli ve düzensiz göçler olmak üzere iki kategoride değerlendirilebilir. Düzenli göç bir kişinin ülkeye yasal yollarla girip orada yasalar çerçevesinde kalması anlamına gelmektedir. Düzensiz göç ise bir kişinin bir ülkeye meşru olmayan bir şekilde giriş yapması ve yasadışı bir şekilde ülke sınırları içerisinde kalması ya da kişinin yasal yollarla giriş yapması ancak yasal süresi içinde çıkmamasıdır. Bu çalışmada odak noktamızda olan kavram düzensiz göç kavramıdır. Ülkesinden çıkış yapan bir kişi ya da göçmen bir transit bölge ya da ülke üzerinden hedef ülkeye ulaşır.

1.1.1. Göç Kavramı ve Göç Türleri

En temel anlamıyla göç, değişken sebeplere, sonuçlara, etkilere sahip olan bir ülkenin sınırları içerisinde gerçekleşen veya bir ülkenin sınırlarını aşan bireylerin yer değiştirmesi olarak tanımlanan nüfus hareketliliğidir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009: 22). Bir toplumda yaşayan birey, grup ya da toplulukların kendi yaşadıkları ülke (coğrafi-idari) dışına, yeni yerleşim birimlerine ve yeni yaşam biçimlerine doğru hareket etmeleridir (Keser, 2011: 7). Az ya da çok olarak göç kavramı, birey ve grupların politik ve sembolik sınırları aşan yeni yerleşim yerlerine ve toplumlara yönelik kalıcı hareketlerdir (Marshall, 1999:685).

İktisadi, politik, çevresel ve bireysel sebepler neticesinde insanın yaşadığı idari sınır ötesine geçerek başka yerleşim yerlerine doğru yaptığı, geçici, belli süreliğine ya da kalıcı olarak coğrafi, toplumsal ve kültürel bir harekettir (Yalçın, 2004: 13). Her nüfus hareketi göç değildir. Bir hareketin göç olarak nitelendirilebilmesi için bir takım kriterleri karşılaması gerekmektedir. Öncelikle bir nüfus hareketliliğinin göç adını alması için altı ay ile bir senelik bir süreyi kapsamaması gerekmektedir. Göç sürecinin bir olgu halinde değerlendirilebilmesi için iki kategori önerilebilir. İlk olarak göç olgusunun fiziki ve coğrafik olarak değerlendirilebilir. Birey göç ettiği yerden hareket ederek vardığı mekanı kendi yaşam alanı haline getirecektir ve şekillendirecektir. İkinci olarak birey vardığı yerleşim alanını toplumsal olarak şekillendirecektir. Toplumda bireyler belli kültürel ve toplumsal birikimlere sahiptirler. Bu birikimlerini kullanarak gittikleri yerleri toplumsal olarak şekillendirirler (Bal, 2015: 122).

Göç ile ilgili alan yazında göç türleri mevcuttur. Göç, göç eylemini gerçekleştirecek olan bireyin istek ve arzusuna göre zorunlu göç ve gönüllü göç olmak üzere iki kategoride değerlendirilebilir. Gönüllü göçlerde bireyin arzu ve isteği ön plandadır. Birey sadece macera yaşama isteği ve kendi kültüründen farklı kültürde yaşama isteğinden dolayı göç etmek isteyebilir (Yalçın, 2004: 15). Diğer bir göç türü de geçici ve sürekli göçlerdir. Bu göç türünde esas olan göç edilen yerdeki kalma süresidir. Bazı kaynaklarda kalıcı ve geçici göç olarak nitelendirilmektedir. Kalıcı göçte bireyler hedef ülkeye yerleşmek amacındadırlar ve yaşamlarının diğer bölümünü hedef ülkede geçirmeyi planlarlar. Göçmenlerde hedef ülkeye kök salma düşüncesi hâkimdir. Bu kapsamda çocuklarının eğitimini, geleceğini kendi ülkelerine geri dönmeyecekleri düşüncesiyle tasarlarlar. Geçici göç ise kısa bir süreyi kapsayan bir amaç doğrultusunda yapılan göçlerdir. Mevsimlik işçilerin, eğitim için kent dışına ve yurt dışına giden öğrencilerin yaptığı göçler geçici göçlere örnektir (Yalçın, 2004: 20). Diğer bir göç türü de düzenli ve düzensiz göçlerdir. Bu göç kategorileştirmesi göçlerin yasal ya da yasadışı olması ile alakalı bir süreçtir. Diğer bir göç kategorisi de iç göç ve dış göçlerdir. Bu tür göçler de göç edilecek yerleşimin ülke içerisinde veya ülke dışında olmasıyla alakalıdır (Şeker & Uçan Gülten, 2016: 200).

1.1.2.Düzenli Göç ve Düzensiz Göç

Burada bizim odak noktamızda olan göç türü düzensiz göç türüdür. Düzensiz göç kavramı düzenli göç ile birlikte açıklandığında manidardır. Uluslararası bir göç türü olan düzenli göç, menşe ülkeden çıkmayı, gidilmesi planlanan ülkeye seyahat etmeyi, transit geçiş sürecini ve ülkeye giriş koşul ve sürecini kanunlara ve yönetmeliklere uygun bir biçimde kişilerin mevcut yerleşiminden yeni yerleşim birimlerine ikamet etmek amacıyla gitmeleridir (IOM, 2013: 26). Çeşitli kaynaklarda gizli göç, izinsiz/yasadışı giriş, kayıt dışı göç kavramlarıyla ilişkili olan düzensiz göç en temel tanımla Gönderen ülke, transit ülke ve göçmenin kabul eden ülkenin göçleri düzenleyen kuralları ve normları dışında vuku bulan hareketliliklerdir. Düzensiz göç konusunda net, genel geçer bir tanım yoktur. Bunun da nedeni her ülkenin yasalarının farklı olmasından kaynaklanabilir. Düzensiz göç olgusu gidilecek ülkeler açısından göçe ilişkin düzenlemelerin ön koşul olarak koyduğu gerekli belge ve izinlere sahip olmadan söz konusu ülkeye girişi, o ülkede kalmayı ya da çalışmayı kapsamaktadır. Menşe ülke açısından mesela bir kişinin geçerli pasaportu ya da seyahat edebilmesi için gerekli belgesi olmaksızın uluslararası sınır ötesine geçmesi ya da menşe ülkeden ayrılmasını sağlayan idari koşulları sağlamaması gibi durumlarda düzensizlik söz konusudur (IOM, 2013: 27).

Göç terimleri sözlüğünde (2009: 14) yasal prosedürlere göre göç çeşitleri ikiye ayrılmaktadır. Düzenli göç yasal yolları kullanarak gerçekleşen göçtür. Düzensiz göç de yasal prosedürlere uymayan göçtür. Düzensiz göç kapsamında uluslararası göç, dünyanın dört bir yanında siyaseti ve toplumları yeniden şekillendiren ulusaşırı devrimin parçasıdır. Bu göç hareketi bir takım eğilimleri ortaya çıkarmıştır (Castles & Miller, 2008: 12).

- Göçün küreselleşmesi; Günümüzde göçler artış göstermektedir. Bu artıştan çok fazla ülke ciddi bir biçimde etkilenmektedir. Bununla birlikte kaynaklar ve bu kaynaklara ilişkin saha çeşitliliğinde artış yaşanmaktadır. Sonuçta göçe maruz kalan ülkelerin birçoğu geniş bir aralıkta çeşitli sosyo-ekonomik ve kültürel tarihlere sahip olan göçmenlere ev sahipliği yapmaktadır.
- Göçün hızlanması; Tüm dünyada etkili olan uluslararası göçler hacimsel açıdan da büyüme göstermektedir. Nicelik olarak yaşanan söz konusu artış

hükümet politika ve bu politikalardan kaynaklanabilecek güçlükleri artırmaktadır.

- Göç farklılaşması; göçün ülkeler için anlamı emek göçünün yanı sıra mülteci ve kalıcı olarak yerleşen için trip anlamının tamamını kapsamaktadır. Genel olarak hükümetler göçleri ve buna bağlı oluşan hareketleri durdurmaya, kontrol etmeye çalışırlar ama bu karmaşık göç zincirinin oluşturduğu yapı bir hareket ile başlayıp farklı biçimlerde devam eder. Bu kompleks yapının farklılaşması ulusal ve uluslararası düzeyde alınan politik önlemleri engeller niteliktedir.
- Göç sürecinin kadınsallaşması; Modern toplum yapısı ile birlikte ev içi alandan kamusal alana çıkan kadın göç olgusunda ve göç sürecinde de etkin rol oynamaya başlamıştır. Bu tabii kadının tüm göç süreçlerinde etkin olduğu anlamına gelmemekle birlikte birçoğunda aktif rol oynamaktadır. Geleneksel toplum yapısında emek göçünün büyük çoğunluğu erkeklerden ve erkek egemenliğinden oluşuyordu. Artık kadınlar da kendi hayatlarını tayin eder hale geldiler ve bu süreçteki aktörler haline gelmişlerdir. 1960'lı yıllarla birlikte kadınlar emek göçünde de merkezi bir rol oynamaya başladılar. Geleneksel toplum yapısı özelliğine sahip geçmiş toplum yapısında cinsiyet farklılaşması küresel olarak mütemadiyen önemli bir yerde konumlanmıştır. Fakat çağdaş dünyada yaşanan gelişmeler neticesinde göç alanında da kadınların görünürlüğü artmıştır.
- Göç süreci giderek siyasal ve politik bir hal almıştır. Bunun da anlamı göçün iç siyaset, ikili, yerel ilişkileri ve dünya çevresindeki devletleri etkilemesidir. Devletlerin benimsemiş olduğu ulusal güvenlik politikalarını uluslararası göç etkilemiştir.

Düzensiz göç üzerine olan literatürde düzensiz göç düzenli göç kavramı ekseninde açıklanmaktadır. Düzenli göçte, insanların, grupların, toplumların, yaşadıkları yerden diğer bir yere göç etmesi söz konusudur ve ülkelerin benimsemiş olduğu ve koyduğu yasalar ve düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşir (Tokgöz, 2006: 110). “Düzenli göç, göçmenin bulunduğu ülkeden, o ülkenin yasal düzenlemelerine uygun olarak çıkış

yapması; varış noktası ülkesine de, o ülkenin yasal düzenlemelerine uygun şekilde giriş yapmasıdır” (Şeker & Uçan, 2016: 201).

Düzensiz göç, hedef ülke, kaynak ve transit ülkelerin kurallarına aykırı olarak yapılan göçlerdir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009: 15). “Düzensiz göç kavramı, hedef ülkelere yasa dışı yollardan giriş yapan veya önce yasal yollarla giriş yapan, yasal kalış süresinin bitmesinin ardından çıkış yapmayarak ülkede kalan kişileri kapsamaktadır. Bu noktada belki akla şu soru gelebilir; neden düzensizlik kavramının yerine, yasadışılık kavramı kullanılmıyor? Kullanılamaz, zira burada yasadışılık kavramı keskin bir alanı ifade ederken, düzensizlik kavramı daha çok gri bir alana işaret etmektedir” (GİGM, 2017: 57).

Sovyetler bloğu dağılınca göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ağlarında artış yaşanmıştır. Bu artışa ek olarak 2004 yılındaki göçmen kaçakçılığı ve ticaretinin genişlemesi ile birlikte Doğu ve Orta Avrupa ülkeleri de Avrupa Birliği’ne girmesiyle düzensiz göç problemi de boyut değiştirmiştir. 2001’in 11 Eylül’ünde Amerika’ya yapılan terör saldırısı sonucunda düzensiz göç olgusu, Avrupa Birliğince güvenlik meselesi haline gelmiştir. Buna ek olarak yabancı düşmanlığı islamofobiyle siyasi bir nitelik kazanmıştır. Avrupa ülkelerinde “Avrupa Birliğini” düzensiz göçmenlere karşı korumaya yönelik yaklaşım oluşmuştur. Bu yaklaşım, Avrupa Birliğinin temel ilke ve değerleri ile çelişmesi ve uluslararası hukuku çiğnediği için eleştirilmiştir. Avrupa Birliği düzensiz göç akınlarına karşı sınır güvenliğini artırmıştır. Avrupa’ya geçmek isteyen birçok göçmenin denizde ölmesine razı olmuşlardır. 2011’de Suriye’deki iç savaştan sonra Türkiye’yi transit geçiş olarak kullanan Avrupa’ya göç eden düzensiz göçmen ve sığınmacı sayısında 2015’te rekor seviyelere yaklaşmıştır (Çelik & Şemşit , 2019: 290).

Avrupa Birliği Kale Avrupası yaklaşımını Aylan bebeğin¹ denizde boğularak ölmesine kadar sürdürmüştür. Bu süreçten sonra Avrupa bu yaklaşımını bir nebze de olsa esnetmiştir. Bu kapsamda düzensiz göçmen ve sığınmacılar açısından Türkiye ve geçiş noktasında bulunan diğer ülkeler iş birliği yaparak çözüm üretmeye çalışmaktadırlar.

¹ (<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/buyuk-dramin-semبولu-aylan-bebekin-hikayesi-41792857>, tarih yok)

Bu çözümler noktasında Türkiye, daha fazla sorumluluk almıştır (Çelik & Şemşit , 2019: 291).

1980 yılının ortalarından günümüze doğru dünyada genelinde mülteci ve sığınmacı sayısında dramatik bir artış söz konusudur. Düzensiz göçmenler ve sığınmacılar bazen ekonomik gelir ve kazanç elde etmek amacıyla ülkelerini terk etmektedirler. Bazen de bu göçmen ve mülteciler ülkelerindeki çatışmalardan ve şiddetten kaçmaktadırlar. Bu göçmenler yaşamlarını kaybetmekten endişe ederek zorunlu olarak ülkelerini terk etmektedirler (Castles & Miller, 2008: 144).

1.1.3. Düzensiz Göçe İlişkin Kavramlar

Modern toplumda ülkeler düzensiz göçmenlerin sınırdan geçişini ve ülke sınırları içerisinde kalması için çabalarına ve tedbirlerine rağmen her sene binlerce göçmen düzensiz göçmen statüsü ile yaşamaktadır. Düzensiz göçmen artışının sebepleri arasında menşe ülkelerdeki sosyo-ekonomik yoksulluk, toplumsal karmaşa ve politik çalkantılar yer almaktadır. Avrupa'daki ülkeler, buralara coğrafik yakınlık ve gelişmiş sosyo-ekonomik ve insanı merkeze alan yaklaşımları neticesinde çekim alanı haline gelmişlerdir. Avrupa'ya sınır olan ülkemiz de gerek hedef gerekse transit ülke olarak düzensiz göç akınına uğramaktadır.

Göç veren ülkeler ve göç alan ülkeler arasında geçiş noktası konumunda olan Türkiye'ye yapılan uluslararası göçün niceliğinde ve niteliğinde değişimler yaşanmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte yeni kurulan Türk devletinin nüfusunu homojenleştirmeyi hedefleyen büyük göçler etkili olmuştur. Bu göç dalgası 1980'li yıllara kadar yavaş bir eğilim göstermiştir. Bu zamana kadar yurtdışından Türkiye'ye olan göçler komşu ülkelerdeki Türklerin buraya göç etmesi şeklinde yaşanmıştır. Komşu ülkelerdeki sosyo-ekonomik ve çalkantılar ile birlikte 1980'den Türkiye'ye ve Avrupa'ya doğru göçler başlamıştır. Kimi noktalarda da Türkiye bir geçiş bölgesi olarak kullanılmıştır (İçduygu & Aksel , 2012).

2001'de ülkemize on iki milyonun üzerinde yabancı gelmiştir, 2010'da bu rakam 32.8 milyonun üzerine çıkmıştır. Ülkemizden çıkanların sayısında da benzer artış vardır. 2001'de on iki milyondan fazla yabancı ülkemizden çıkış yaparken 2010'da otuz üç milyona yakın yabancı çıkış yapmıştır. Düzensiz göçmenlerin sayıları kesin olarak

belirlenememektedir. Bunun da nedeni düzensiz göç olgusunun karmaşık doğasından ve sınırları yasadışı olarak geçenlerin sayılarının kesin olarak belirlenememesinden kaynaklanmaktadır. Çeşitli resmi kayıtlardan düzensiz göçmenlerin sayısına ilişkin tahmin yapılabilmektedir. 2000'lerin başlarında ülkemize giriş yapan göçmenlerin sayısının yılda 226.000 kadar olduğu bunların 70.000'e yakınının düzensiz göçmenlerden ve sığınmacılardan oluştuğu, 2000'li yılların ikinci yarısında gelen göçmenlerin yılda yaklaşık 235.000 olduğu bilinmektedir. Bu göçmenlerin de 50.000'e yakını düzensiz göçmenlerden ve sığınmacılardan oluşmaktadır. Göçmenlere ilişkin yapılan tahminler ülkemize üç tür yabancı akışının olduğunu göstermektedir. Bunlardan birincisi çalışmak amacıyla gelen düzensiz göçmenlerdir. Mesela ülkemize çay toplamak için gelen göçmenler bu kategoride değerlendirilebilir. İkinci düzensiz göçmen türü de transit göçmenlerdir. Bu göçmenler de araştırmamızın kapsamına girmektedir. Üçüncü kategori mülteci ve sığınmacılardan oluşmaktadır. Dördüncü kategoride de düzenli göçmenler yer almaktadır. İlk üç göçmen kategorisi çoğunlukla birbirini içermekle birlikte koşullara ve fırsatlara göre zaman zaman birbirinin yerini almaktadır. Genellikle ilk üç gruba giren göçmenler düzensiz göçmen kategorisinde yer almaktadır (İçduygu & Aksel , 2012).

1.1.3.1. Transit Göç Kavramı

Düzensiz göç kavramı ile ilişkili olan bir diğer kavram da transit göç kavramıdır. Transit göç olgusu geçmişten günümüze var olan bir olgudur. Ancak transit göç kavramı 1990 yılının ortalarından tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmaya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) Uluslararası Göç Örgütü (IOM), gibi örgütler uluslararası arenada katılmıştır. Örgütlerin toplantılarında tartışılmaya ve gündem olmaya başlamıştır (İçduygu, 2000, s. 357).

Sığınmacıların, mültecilerin, düzenli, düzensiz göçmenlerin ortak olarak hedef ülkeye varmak için transit olduğu göç türüdür. Bu göç türü diğer göç türlerinin bir karışımı olarak tanımlanmaktadır. Bu da transit göç kavramına belirsizlik ve muğlaklık kazandırmaktadır. Kompleks, muğlak, dinamik ve değişken boyut kazanan transit göç türü göç çalışmaları için elzem bir konu olmasına rağmen bu alana ilişkin ilgi oldukça sınırlıdır. Göç çalışmalarının diğer alanları kadar yoğun tartışılmayan transit göç

olgununa ilişkin bilgi üretmek de bu alan için çok önemlidir. Küreselleşme ile birlikte toplumların yaşam tarzlarındaki eşitsizliklerin artması, mekân-zaman sıkışmasına bağlı olarak iletişimin hızlanmasıyla dünyanın farklı bölgelerindeki insanlar birbirlerinden haberdar olma olanağı yakalamışlardır. Bu haberdarlık, yaşam standartlarını ve yaşam tarzında değişiklik yapmak isteyen Asya'dan ve Afrika'dan milyonlarca insanın yönünün kuzeye ve batıya dönmesine neden olmuştur. Her iki ülkeden insanların hedefledikleri varış noktası ve hedefi Avrupa'dır. Dünya'nın üçüncü dünya ülkeleri veya gelişmemiş ülkelerden yani sorunlu bölge diye adlandırabileceğimiz bölgelerden gelenler Avrupa'daki ülkeler için içeri girmek isteyen ama istenmeyendir (Danış, 2004: 217).

Göç literatüründeki birçok kavram transit göç kavramı da dahil olmak üzere ulus devletler kapitalist sürece göre belirlenen çıkar ve iktidar mücadelesinde etkin olan aktörler tarafından geliştirilmekte ve dolaşıma sokulmaktadır. Bu sebepten ötürü göç literatürüne göç alan ülkelerin perspektifi yansıtmakta gelen düzensiz göçmenler bu bakış açısına göre şekillenmektedir. Bunun sonucunda düzensiz göçün sebebi birinin yer değiştirmesidir ve göç etmesidir. İnsan ticareti konusu da temel olarak bu düzensiz göçmenden kaynaklanmaktadır. Sınırları yükseltme girişimleri sorunun temel çözümü olarak görülmekte ve göçmenlere karşı katı göç politikaları meşrulaştırılmakta ve söylem olarak da araçsallaştırılmaktadır. 1990'lı yılların başlarından itibaren Avrupa'ya komşu olan ülkelere gelen sorun olarak görülen istenmeyen göçmenler için kullanılan bir kavramdır. Çok net olmayan bu kavram belirsiz bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye gibi geçiş noktasındaki ülkeler de bu istenmeyen göçmen sorumlu tutulmuştur. Yine 1990 yıllarından itibaren transit göç kavramı ve bu göç rotaları üzerine odaklanılmıştır. Burada amaç düzensiz göçü önlemek ve düzensiz göçmenleri AB sınırlarından uzak tutmaktır (Atasü Topcuoğlu, 2016, 2-5).

Transit göç literatürüne baktığımızda transit göç kavramı görünüşte geçici olan bir durumu ve biçimi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu açıdan belli bir hedef doğrultusunda değişmekte olan koşullar ve artış gösteren baskılar ve yeni hedeflerin gerekleri için bir ülkeden başka bir ülkeye hareket eden göçmenleri içermektedir. Daha genel bir perspektifle zorluklardan oluşan yolculukları ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Çoğunlukla bu mesafeler uzundur ve yolculuklar çok zaman alır.

Göçmenler sürekli yön değiştirirler ve bu süreç göçmenler açısından oldukça tehlikeli olabilmektedir. Transit göç kavramı, bütün kavramları ortak bir çatı içerisinde toplamasıyla şemsiye bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram genel bir kavramdır ve mülteci ve iş gücü göçmenlerini de kapsayan bir gerçekliktir. Düzensiz göç konusu geçici ve karma göç konusunu da kapsar. Transit göç literatüründe yer alan temel vurgu ABD ve AB gibi gelişmiş yerleşimlere doğru yapılan istenmeyen göçü işaret eden siyasallaşan bir kavramdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi transit ülkeler bu göçten sorumlu tutulmaktadır (Düvell, 2008: 3).

Transit göç ile ilgili söylemler abartılı olmasının yanı sıra uyarı niteliğindedir. Kuzey ve batıya doğru giden binlerce ve milyonlarca göçmeni hedeflemektedir. 11 Eylül olayları sonrasında 2001'den beri bu kavram terörizm ile ilişkilendirilmekte ve hedef ülkelerin sınır güvenliği için tehlike oluşturduğu yönünde söylemlerle iç içe geçmiş durumdadır (Düvell, 2008: 6).

Transit göç kavramı, göçmenin statüsündeki değişkenliğe vurgu yapar niteliktedir. Transit göçmenler, zamanla sığınmacıların veya mültecilerin konumuna doğru yönelirken, benzer biçimde mülteci noktasındaki göçmenler de transit göçmen durumuna gelebilmektedir. Transit göç olgusu doğal bir biçimde yasal olmayan statüye sahip olma durumunda, göçmenlerin sosyo-ekonomik fırsatlara erişimlerini sınırlandırmaktadır. Göçmenleri şiddete, ayrımcılığa ve ırkçılığa açık hale getirmektedir. Göçmenlerin işgücü piyasalarına erişimlerine engel teşkil etmektedir. Ayrıca göçmenler transit göç süresinde fiziksel ve çevresel riskleri oluşturan hastalıkla, açlıkla, travmayla yüzleşmektedir. Çoğu zaman sağlıklı başladıkları göç sürecinde karşılaştıkları kötü koşullara bağlı olarak fiziki açıdan zayıflamaktadırlar. Göçmenler, bu fiziksel zayıflıkların yanı sıra zihinsel sağlık problemleri ile de mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Hedef ülke ile menşe ülke arasında yer alan transit ülkelerde iş ve konaklama yeri bulamamaktadırlar. Ayrıca göçmenler transit ülkelerde temel hizmetlerden eğitim, sağlık gibi temel hizmetlerden mahrum kalmaktadırlar (Şişman & Balun , 2021: 76). Bu durum da kimi zaman göçmenlerin transit ülkelerde kalmalarına ve buralarda olumsuz koşullarda yaşamalarına sebep olmaktadır. Bazen de göçmenler hedef ülkeye varamadıklarında transit ülke onlar için hedef ülke konumuna gelmektedir.

1.1.3.2. Zorla ve Zorunlu Göç Kavramları

Düzensiz göç kavramı ile ilgili bir diğer kavram da zorla göç kavramıdır. Zorla göç olgusu doğal veya insan kaynaklı sebeplerden ötürü insan yaşamına ve refahına ilişkin tehditleri içeren zorlama unsuru olan göç hareketidir. Bu tür göçlerin yaşanmasında kimyasal sızıntılar, nükleer felaketler, kimyasal patlamalar gibi fiziksel olumsuzlukların yanı sıra insanların din, dil, ırk ve cinsiyetinden ötürü ve açlık, kalkınma gibi problemlerden kaynaklı insan yaşamını tehdit eden olumsuzluklardan kaynaklanabilir (IOM, 2013: 103). Zorunlu göç olgusunda aynı zamanda çevresel değişimler, toprakların ormansızlaşarak çölleşmesi, erozyon olayları, hava-su-toprak kirliliği, seller, volkan ve toprak kayması doğal felaketler olarak etkili olmaktadır. İnsan kaynaklı felaketler, sanayi kazaları radyoaktivite insanları göçe zorlamaktadır (Castles & Miller, 2008: 146).

Düzensiz göç kavramı ile yakından ilişkili olan zorunlu göç kavramı daha çok siyasi ve askeri nedenlere bağlı olarak devletin zorlaması ve kişinin isteği dışında gerçekleştirdiği yaşadığı bölgeyi terk etme durumudur (Kepenek & Uğuzman, 2018: 16). Bir ülkedeki siyasi zorlamalar, rejim baskısından kurtulmak için göç edenlerin durumu da zorunlu göç başlığı altında değerlendirilebilir. Zorunlu göç olgusu küresel siyasette önemli bir faktör haline gelmiştir. Zorunlu göçe ilişkin siyaset, 1945’li yıllardan bu yana sürekli değişen uluslara aşırı mülteci rejiminin doğasında da vardır (Castles & Miller, 2008: 147).

Göçe zorlanan ve ülke sınırlarından hareketle uluslararası sınırları aşanlar ve ülkelerinde edilen kişilerin sayısında dramatik artış devam etmektedir. Zorunlu göçler nedeniyle uluslararası sınırları aşan 2000’li yıllarda yaklaşık on altı milyon mülteci ve sığınmacının olduğu, 2016 yılında ise bu göçmen sayısının yirmi altı milyona yaklaştığı tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) 2018 yılındaki ‘Küresel Eğilimler: Zorla Yerinden Edilme’ raporuna göre, tüm dünyadaki zorla yerinden edilen kişilerin sayısı seksen milyona yaklaşmıştır. Bu kişilerin kırk bir milyondan fazlasını ülkesinden zorla yerinden edilmiş ve göçe zorlanmış kişiler oluşturmaktadır. Suriye’de toplu olarak göçe zorlanan kişilerin sayısının dünyada en fazla olduğu ülkelerden biridir. Bu ülkenin yanı sıra Irak’ta, Yemen’de, Sudan’da, Güney Sudan’da, Burunei’de, Orta Afrika Cumhuriyeti’nde ve

Kongo Demokratik Cumhuriyeti gibi ülkelerde benzer durumu gözlemlemek mümkündür. Bu ülkelerde göçe zorlamaların yaşanmasında etkili olan krizlerdir. Özellikle 2012 yılı ile 2015 yılı arasında ülkemizde düzensiz göçmenlerin sayılarında artış yaşanmıştır. Ülkelerinde zorla göç ettirilmiş veya göçe zorlanmış kişiler sekiz milyon ile en fazla Kolombiyalılarından oluşmaktadır. Düzensiz göçmenlerden fazla olduğu ikinci menşe ülke altı milyon ile Suriye'dir. Düzensiz göçmenlerin geldiği menşe ülkelerden bir diğeri de Kongolulardır. Bu ülkeden gelen göçmen sayısı dört buçuk milyondur (Memişoğlu & Yiğit , 2019: 44).

1.1.3.3. Uluslararası Göç Kavramı

Düzensiz göç olgusuyla ilgili diğer bir kavram da uluslararası göçtür. Bu kavram, göç terimleri sözlüğünde “insanların geçici ya da devamlı bir biçimde başka bir ülkeye yerleşmek maksadıyla kendi menşe ülkelerinden ayrılarak uluslararası sınırları aşmaları” anlamına gelmektedir (IOM, 2013: 88).

Tablo 1: Yıllara Göre Uluslararası Göçmen Sayılarının Değişimi (1970-2019)

Yıllar	Göçmen Sayısı	Göçmenlerin Dünya Nüfusuna Oranı (%)
1970	84,460,125	2,3%
1975	90,368,010	2,2%
1980	101,983,149	2,3%
1985	113,206,691	2,3%
1990	152,563,212	2,9%
1995	160,801,752	2,8%
2000	172,703,309	2,8%
2005	191,269,100	2,9%
2010	221,714,243	3,2%
2015	243,700,236	3,3%
2019	271,642,105	%3,5

Yukarıdaki tabloya baktığımızda veriler dünya genelinde göçmen sayısında dramatik bir artışın varlığını göstermektedir. Uluslararası göçmen sayısı, 1970'te yılında seksen dört buçuk milyon, 1980'de yüz bir milyon, 1990'da yüz elli iki buçuk milyon, 2000'de yüz yetmiş üç milyon, 2010'da iki yüz yirmi milyon, 2015'te iki yüz kır üç milyona ulaşmıştır (IOM, 2018).

Mevcut tahminler, günümüzde küresel olarak iki yüz yetmiş iki milyon uluslararası göçmen olduğu yönündedir. Dünyadaki insanların büyük çoğunluğu doğdukları

ülkede yaşamaya devam ederken, daha fazla insan diğer ülkelere, özellikle de kendi bölgelerindekilere göç etmektedir, Pek çoğu, daha uzaktaki yüksek gelirli ülkelere göç etmektedir. İnsanların uluslararası olarak göç etmelerinin başlıca nedeni iştir ve göçmen işçiler, çoğu yüksek gelirli ülkelerde yaşamakla birlikte dünyadaki uluslararası göçmenlerin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Kendi ülkelerinin içinde yerinden edilenlerin sayısı yaklaşık kırk bir milyonun üzerindedir ve mülteci sayısının yaklaşık yirmi altı milyon olduğu göz önüne alındığında küresel yerinden edilenlerin sayısı rekor seviyelerde olduğu anlaşılmaktadır (IOM, 2020).

1.1.3.4. Göçmen Kaçakçılığı

Düzensiz göç kavramıyla alakalı bir diğer kavram da göçmen kaçakçılığıdır. Küresel olarak göçmen kaçakçılığına ilişkin üzerinde mutabık kalınan tek bir tanım bulunmamakla birlikte, Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol (Protokol), Birleşmiş Milletler Sınır Ötesi Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi bağlamında uluslararası yasal tanımı ortaya koymaktadır, Protokol, göçmen kaçakçılığını “bir kişinin vatandaşı olmadığı veya daimi ikametgâhı olmadığı bir Taraf Devlete yasadışı girişinden doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer maddi menfaatleri elde etmek amacıyla tedarik edilmesi” olarak tanımlamaktadır (McAuliffe & Laczko, 2013: 4).

Göçmen kaçakçılığı karadan, havadan ve denizden geçen yollar üzerinden gerçekleşmektedir. Uluslararası sınırlar boyunca devam eden göçmen kaçakçılığı, göç yönetişiminin zayıflatmaya güvenli ve düzenli göçü engellemeye devam etmektedir (Swing, 2013).

Göçmen kaçakçılığı konusu göçmenleri ilgilendirmesi anlamında özel bir konu olup devletler için muazzam bir önem taşıdığı için de genel bir alandır. Bu yasadışı sektörde kaçakçılar ve ajanlar da faaliyet göstermektedir. Ayrıca, göçmenleri destekleyen sivil toplum kuruluşları (STK'lar), göçmenlik, uluslararası suçlar, kalkınma ve insan hakları konularında çalışan uluslararası kuruluşlar ve medya dâhil olmak üzere bir dizi diğer aktörlerin de ilgi alanına girmektedir. Çok boyutlu olan göçmen kaçakçılığı çok çeşitli etkilere sahiptir. Düzensiz göç uygulamalarıyla yoğun bir şekilde iç içe olan göçmen kaçakçılığı göç sırasında insanların ölümleri ile birlikte trajik bir hal almaktadır (McAuliffe & Laczko, 2013: 1).

Göçmen kaçakçılığı konusu hukuksal boyutlarda tartışılabilir. Göçmen kaçakçılığı herşeyden önce suç boyutu olan bir olgudur. Dünyadaki ülkeler arasında yaşam kalitesi açısından bir standarttan ziyade farklılık ve bilhassa üçüncü dünya ülkelerindeki ekonomik sorun, buralardaki mevcut baskılı rejimler, varolan iç savaşlar, coğrafi kısıtlamalar kişileri yurttaşlık bağıyla bağlandıkları ülkelerden ayrılmakta sosyo-ekonomik açıdan kendi ülkelerinden daha iyi koşullarda olan ülkelere yaşamayı arzu etmektedirler. Bu açıdan insanlar yaşam standardı yüksek olan ülkelere yasal olmayan yollardan girmeyi ya da yasal yollar vasıtasıyla girmesine rağmen süresi içerisinde ülkeden çıkmayı tercih etmemektedirler. Ülkeler söz konusu kontrolsüz göçü engel olmak maksadıyla mevzuatta “*göçmen kaçakçılığı*” suç olarak kabul etmekte ve bu suça yer vermektedirler (Yenidünya ve Alşahin , 2009: 1).

Göçmen kaçakçılığına karşı olumlu ve olumsuz bir takım görüşler ortaya çıkabilmektedir. İnsanların şiddetten kaçmasına yardımcı olmak, ücret almanın haklı olduğu paha biçilmez bir hizmet olarak kabul edilebilir. Başka bir bakış açısıyla, bir ücret talep etmek, çaresiz bir kişinin durumunu istismar etmek olarak görülebilir, Bu kapsamda göçmen kaçakçılığı, aşağıdaki şekilde kavramsallaştırılabilir (McAuliffe ve Laczko, 2013: 5):

- Mali veya diğer maddi menfaatler için kaçakçılığın uluslararası cezai tanımı - bu genel olarak anlaşılan ve Protokol uyarınca uluslararası hukukta geçerli olan bir tanımdır,
- Fedakar kaçakçılık, finansal olarak kazanç sağlamayı içermeyen ve düzensiz göçün sosyal süreçlerinin bir tezahürü olarak yorumlanabilmektedir,
- İnsani nedenlerden kaynaklanan kaçakçılık, bu sürece mülteciler de dahil olabilir, Bu kaçakçılık mali ve maddi kazanç içerebilir veya içermeyebilir,
- Kendi imkanlarıyla kaçakçılık, göçmenler, örneğin bir gemi veya uçak gibi, kaçak yolcu olarak önceden izin almadan bir ülkeye girmek için seyahat etmeleridir.

1.1.3.5. Uluslararası Göç Örgütü (IOM)

Birleşmiş Milletler Göç Örgütü'nün Türkiye şubesi, 1991'deki Körfez Savaşından sonra açılmıştır. Uluslararası Göç Örgütü'nün Türkiye ile ortaklığı 2004'ün

Kasım’ında Uluslararası Göç Örgütü’nün Türkiye’ye üye statüsü vermesiyle resmileşerek kesinleşmiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun hazırlanmasına ek olarak ülkemizde 2013 yılında İçişleri Bakanlığına bağlı olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kurulmasıyla da Uluslararası Göç Örgütü ve Türkiye arasında ortaklık devam etmiştir (IOM, 2021). İlk olarak 1990 yılında Irak menşeli mültecileri yerleştirmeye odaklanan Uluslararası Göç Örgütü’nün Türkiye şubesi 2011’de Van’da yaşanan yıkıcı depremin yıkıcı etkilerine karşı acil koruyucu ve önleyici önlem planlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu program Suriye mülteci krizi ile Akdeniz krizinin gündeme gelmesiyle 2012 ve 2015 yıllarından itibaren büyümektedir (IOM, 2021). Bu örgüt kriz esnasında göçmenlerin hayati ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda göçmenler yardım politikaları, işgücündeki entegrasyon ve göç, sınır yönetimi ve bu konudaki araştırmalar göç konusunda uzun vadede daha kalıcı çözümlerin üretilmesini sağlayacaktır. 25 yıldır etkili olan bu kuruluş ya da organizasyonun Ankara, İstanbul, Antep, Hatay, Urfa ve İzmir’de ofislere sahiptir ve yaklaşık bin tane çalışanı vardır (IOM, 2021).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Suriye içindeki etkilenen nüfusun yanı sıra Suriyeli mültecilere, Irak ve Lübnan uyruklu yabancılardan kendi ülkelerine geri dönenlere yine Irak, Ürdün, Lübnan, Türkiye ve Mısır gibi komşu ülkelerdeki savunmasız ev sahibi topluluklara yardım sağlamaktadır (IOM, 2017).

1.1.3.6. Entegre Sınır Yönetimi

Küreselleşme ve taşımacılık faaliyetlerinin artması ile birlikte eşyalar ve insanlarda hareketlilik söz konusu olmuştur. Bu süreç ülkeler arasında etkileşimi artırmıştır, Bu durumda ülkeleri göçlere açık aynı zamanda güvenli ve kontrollü sınırlar sağlama noktasında dengeyi kurmaya zorlamaktadır. Bu dengeyi sağlamak amacıyla “Entegre Sınır Yönetimi” kavramı ortaya atılmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen bu kavram IOM Türkiye’nin Göç ve Sınır Yönetimi Stratejisi’nin temelini oluşturmaktadır (IOM, 2021). Entegre Sınır Yönetiminde etkili olan kurum içi işbirliği, kurumlar arası işbirliği ve uluslararası işbirliği olmak üzere üç çeşit işbirliği vardır. Bölgesel düzeyde etkili olan işbirliği, etkin sınır yönetiminde kritik önem arz

etmektedir. Bu kapsamda, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Türkiye lokal düzeyde Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan sınır kapasitesini artırmak için ulus aşırı sınır programlarını kolaylaştırmak amacıyla teşekkül etmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki eylemleri gerçekleştirme amacındadır,

- Sınır ötesi ve uluslararası işbirliğinin iyileştirilmesi sağlamak,
- Geri gönderme, dönüş ve geri kabul uygulamalarını geliştirmek,
- Düzensiz göç ile mücadele için soruşturma tekniklerinin ve metodolojilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak,
- İnsan ticaretinin tespitine yönelik eylemler oluşturmak,
- Seyahat belgelerinde sahteciliğin tespitine yönelik eylemlerde bulunmak.

2005 yılından itibaren Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Türkiye Sınır Yönetimi Ekibi, bu konudaki yetkin makamlar bu işbirliğini güçlendirmeyi hedeflemektedirler. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Türkiye'nin sınır yönetim projeleri ve politikaları açısından Türk hükümetine destek olmaktadır (IOM, 2021).

1.1.4. Düzensiz Göçün Üç Modeli

Soğuk Savaş Dönemi'nden sonra artış gösteren ve biçim değiştiren göçler, dünya gündeminin temelini oluşturur. Göç veren ülkeler ile hedef Avrupa ülkeleri arasında yer alan Türkiye, coğrafik konumundan dolayı dünya gündeminin başlıca aktörleri arasındadır. Göç güvenlik politikaları daha önce de belirttiğimiz gibi Soğuk Savaş öncesi dönemde geliştirilmiştir. Bu güvenlik politikaları neticesinde Türkiye bugüne göre rahat bir dönem yaşamaktadır. Güvenlik politikalarının sonra ermesi neticesinde Türkiye yoğun göç akınlarına maruz kalmıştır. Menşe ülke ile hedef ülke arasında yer alan Türkiye iki arada bir derede kalmıştır (Tepealtı, 2019: 137).

Burada değinilebilecek diğer bir konu da göç alan ülke ile göç veren ülkeler arasındaki karşılıklı sömürgecilik ilişkisidir. Aynı zamanda göç alan ve veren ülkeler arasındaki siyasal etkileşimler, gelişen ticari ve kültürel bağlar ortaya çıkmaktadır. Mesela, İngiltere ile Hindistan, Pakistan ve Bangladeş arasında bir sömürge bağı oluşmuştur (Castles ve Miller, 2008: 36).

Avrupa Birliği'nin sınır güvenliği için önemli bir yere sahip Türkiye, 2016 yılındaki mutabakat sonrasında düzensiz göç ve transit göç ile mücadele etme noktasında yoğunlaşmıştır. Ancak Avrupa ülkeleri düzensiz göçle mücadelede hem Türkiye'ye yeteri kadar destek olmamakta hem de Türkiye'yi düzensiz göç sürecinden sorumlu tutmaktadır. Ayrıca düzensiz göçle mücadeleden en büyük faydayı Avrupa ülkeleri görecektir. Ülkemizin Avrupa Birliğiyle ilişkilerinde düzensiz göçü, insani boyutları ihmal etmeksizin, kendi çıkarlarını da göz önünde bulundurarak göç sürecini yönetmesi elzemdir. Bu gereklilik, Türkiye'nin ulusal göç politikası için de ihtiyaçtır (Tepealtı, 2019: 137).

Ayrıca, Türkiye'ye gelen düzensiz göçmenleri yönetecek bir biçimde kurumlaşması ile çeşitli vadeyi kapsayan bir şekilde göç politikaları geliştirmesi gerekliliktir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin maruz kaldığı düzensiz göç yoğunluğu, şimdi Göç İdaresinin Genel Müdürlük seviyesindeki göç yönetiminin bakanlık seviyesine çıkarılması fayda sağlayacaktır. Böylece, düzensiz göçe karşı oluşturulan ve geliştirilen kurumların bütçesi, personel sayısı ve imkânları arttırılarak daha hızlı ve kalıcı çözümler oluşturulacaktır (Tepealtı, 2019: 138).

Türkiye'de ki kolluk gücü yetkilileri tarafından yakalanarak İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Başkanlığının taşra teşkilatlanmasını oluşturan İl Göç İdaresi Müdürlüklerince idari iş ve işlemleri yapılan düzensiz göçmenler temel olarak üç grup insandan oluşmaktadır. Bu düzensiz göçmenler ya ülkemize gerekli resmi belgelerle başvuruda bulunup yasal yollardan giriş yapıp kendilerine verilen yasal vize veya vize muafiyet süreleri içerisinde çıkış yapmayıp sonradan illegal duruma düşen ya da yasal olmayan yollardan ülkemize giriş yapan düzensiz göçmenlerdir. Bunlardan birincisi Avrupa ülkeleri olmak üzere Batıdaki bir yerleşim yerine gitmek isteyen düzensiz göçmenlerdir. Bunlar Türkiye Cumhuriyeti Devletini transit geçiş yeri olarak kullanma niyetindedirler. İkinci göçmen türü de Türkiye'de yaşamak ve çalışmak için Türkiye'ye gelen düzensiz göçmenlerdir. Bu düzensiz göçmenler geçerli seyahat belgeleri olmadığı halde ülkemize illegal yollardan giriş yapan göçmenlerdir. Üçüncü düzensiz göçmen türü de transit geçiş ülkesinden ayrılması beklendiği halde ancak ayrılmayan veya mültecilik talepleri reddedilen sığınmacı statüsünde bulunan

göçmenlerdir. Ne yazık ki yakalanan düzensiz göçmenler ile ilgili istatistiki bilgiler kesin ayırım yapılmasına mahal vermemektedir (İçduygu ve Aksel, 2012: 21).

Türkiye’de düzensiz göç tarihine bakıldığında göçmenler ve göç akışları ve bunların yönetim uygulamalarına ilişkin dört ayrı dönem vardır. Bu dönemlerden birincisi 1979-1987 yılları arasını kapsamaktadır. Bu dönem fertilizasyon dönemi olarak da adlandırılmaktadır. İkinci dönem 1988-1993 yılları arasında yer alan olgunlaşma dönemidir. Bu dört dönemden üçüncüsü de, 1994-2000 yılları arasındaki doyumluk dönemidir. Düzensiz göçmenler açısından belirleyici olan son dönem ve 2001 yılından itibaren günümüze kadar uzanan dejenerasyon dönemidir (İçduygu ve Aksel, 2012: 12).

Düzensiz göç olgusu ve sorununa gerek neoklasik yaklaşımçılar, gerekse neoklasik ekonomistler, hem göç alan hem de göç veren bölgeler arasındaki gelir farklılıklarına göre değerlendirme yaparlar. Düzensiz göç olgusundaki ana güdü sosyo-ekonomik olarak kazanç elde etme isteğidir (Kepenek ve Uğuzman, 2018: 16).

1.1.5. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Ülkemizde yabancılarla dair işlemler 2014 yılına kadar Emniyet Genel Müdürlüğünün Yabancılar Dairesi Başkanlığınca yapılmaktaydı Göç İdaresi Başkanlığı, 04/04/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Genel Müdürlük statüsünde kurulmuş olup; Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmektedir.

29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlüğün statüsü Başkanlık olarak değiştirilmiştir.

2014 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yürürlüğe girmesiyle Türkiye’de düzenli olarak yaşayan yabancıların ve ülkemizi geçiş yolu

olarak kullanan düzensiz göçmenlerin birtakım hakları olmuş ve yabancı olgusu tek düzeylikten kurtularak yeni birtakım tanımlar eklenmiştir. Söz konusu Kanunun;

Madde 1'e göre bu kanundaki amaç; yabancıların Türkiye'ye girişlerini ve Türkiye içinde kalmalarını ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinden çıkışlarını ve Türkiye'den koruma isteyen yabancılar için sağlanması mümkün olan korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü düzenlemektedir.

Madde 2'ye göre bu kanun yabancılarla ilgili işlemleri; sınırda, sınır kapısında veya Türkiye içerisinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye'ye gelen yabancılar için acil bir şekilde sağlanacak geçici korumayı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını içine alır.

Göç: yabancıların, meşru yollar vasıtasıyla Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışını ile Türkiye'den çıkmasını ifade eden düzenli göç ve yabancıların yasa dışı yollar ile Türkiye'ye gelişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göç ve uluslararası korumayı ifade eder.

- Geri Gönderme Yasağı

Yukarıda bahsi geçen Kanunun 4. Maddesi kapsamında; hiçbir kişi, işkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı ceza ya da muameleye tabi tutulacağı ya da ırk, din, tabiiyet, belli bir toplumsal gruba mensubiyet veya siyasi fikirler ayrıca hayatının veya özgürlüğünün tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.

- Mülteci Kavramı

1980 yıllarından itibaren genel olarak tüm dünyadaki mülteci ve sığınmacıların oranlarında büyük artış yaşanmaktadır. Bu kişiler sosyo-ekonomik kazançlara ulaşmak amacıyla ülkelerinden göç etmektedirler. Aynı zamanda kendi ülkelerindeki çatışma ve şiddetten kaçmak için ülkelerini zorunlu olarak terk eden göçmenlerdir. Avrupa ülkelerinde bilhassa Batı Avrupa'da sığınmaya ilişkin maddeler arasında yer almıştır (Castles & Miller, 2008:144).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 61. maddesine göre Avrupa'daki ülkelerde gerçekleşen olaylar nedeniyle; ırk, din, tabiiyet, belirli bir sosyal gruba

mensubiyetinden ya da politik fikirlerinden ötürü zulme uğrayacağı için haklı nedenlerle korkusundan dolayı vatandaşı olduğu ülkenin dışarısında olan ve ayrıca bu ülkenin korumasından, yararlanamayan Veyahut bu korku sebebiyle yararlanmak, istemeyen yabancı ya da bu gibi olay ve olaylar neticesinde daha önce yaşadığı ikamet ettiği ülkenin dışında yere dönemeyen ya da mevcut korku sebebiyle dönmek istemeyen vatansız kişilere statü belirleme işlemlerinin sonucunda mülteci statüsü verilmektedir.

Mülteci ve mültecilerle ilişkili olarak sığınmacılar uluslararası sınırların içerisinde koruma arayışı içerisinde fakat mülteci konum ve statüleri daha karara bağlanmamış kişiler olarak tanımlanabilir. Sığınmacıların statülerinin belirlenmesinin prosedür ve karara varılması yıllar sürdüğünden uzun bir belirsizlik içerisinde beklemektedirler. Hedef ülkelerin bazılarındaki sığınmacılar çalışma izninden mahrum kalırlar ve yetersiz Sosyal yardımlar ile hayatlarını idame ettirmeye çalışırlar (Castles & Miller, 2008: 145-146).

Çoğu zaman göçmen, sığınmacı, mülteci kavramları birbirine karıştırılmaktadır. Göç eden kişilerin statülerini tanımlayan bu kavramlar Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından tanımlanmıştır. Bu kavramları tanımlayan statüler arasında hukuksal açıdan önemli farklar bulunmaktadır. Göçmen kavramı, gerek sınırları belli olan özel bir statüye işaret etmektedir. Gerekse bu kavram, Birleşmiş Milletlerin kaynaklarında ve yazışmalarda ve birçok diğer alanda da göç hareketlerini de içine almaktadır. Göçmen kavramı, bireysel rahatlık için ve dışarıdan gelecek herhangi bir zorlama olmadan o kişinin özgür iradesi ile göç etmeye karar durumlarını da kapsamaktadır. Ayrıca bu kavram, gerek sosyo-ekonomik durumlarını iyi hale getirmek gerekse hem de kendilerinin ya da ailelerin gelecekte umutlarını arttırmak için bir başka ülkeye ve bölgeye göç eden aile fertlerini de içine almaktadır (IOM, 2009:22). Ancak sığınmacı kavramı, ulusal veya uluslararası belgelerde bir ülkede mülteci statüsünde bulunmak isteyen kişilerin bu statüye ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilerdir. Ancak belgelerinin ve statülerinin oluşturulan olumsuz karar neticesinde bu kişiler gittikleri ülkeyi göç etmek zorunda kalırlar. Şayet bu kişiler kendilerine insani veya diğer gerekçelerden ötürü kalma izni çıkmamışsa bu kişiler sınır dışı edilebilmektedir (IOM, 2009:49).

- Şartlı Mülteci Tanımı

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 62. Maddesine göre Avrupa'daki ülkelerin dışında yer alan ve meydana gelen olaylar nedeniyle; ırk, din, tabiiyet, belli sosyal gruba mensup olduğu için ya da politik fikirlerinden zulme uğrayacağından haklı nedenlerden dolayı korktuğundan vatandaşı olduğu ülkenin dışındaki ve bu ülke korumasından yararlanmayan veya korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu gibi olaylar sonucunda daha önce yaşadığı ve ikamet edilen ülkenin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedenleriyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir; Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilmektedir.

- İkincil Koruma Tanımı

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 63. Maddesine göre mülteci veyahut şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen; fakat menşe ülkeye ya da ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

1. Ölüm cezasına mahkûm olacak ya da ölüm cezası infaz edilecektir,
2. İşkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı ceza ya da muameleye maruz kalacaktır,
3. Uluslararası ya da ülke genelindeki silahlı çatışma durumları, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri yüzünden şahsına yönelik ciddi tehdit ile karşılaşacak olması yüzünden menşe ülke ya da ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit sebebiyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız **kişiye**, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilmektedir.

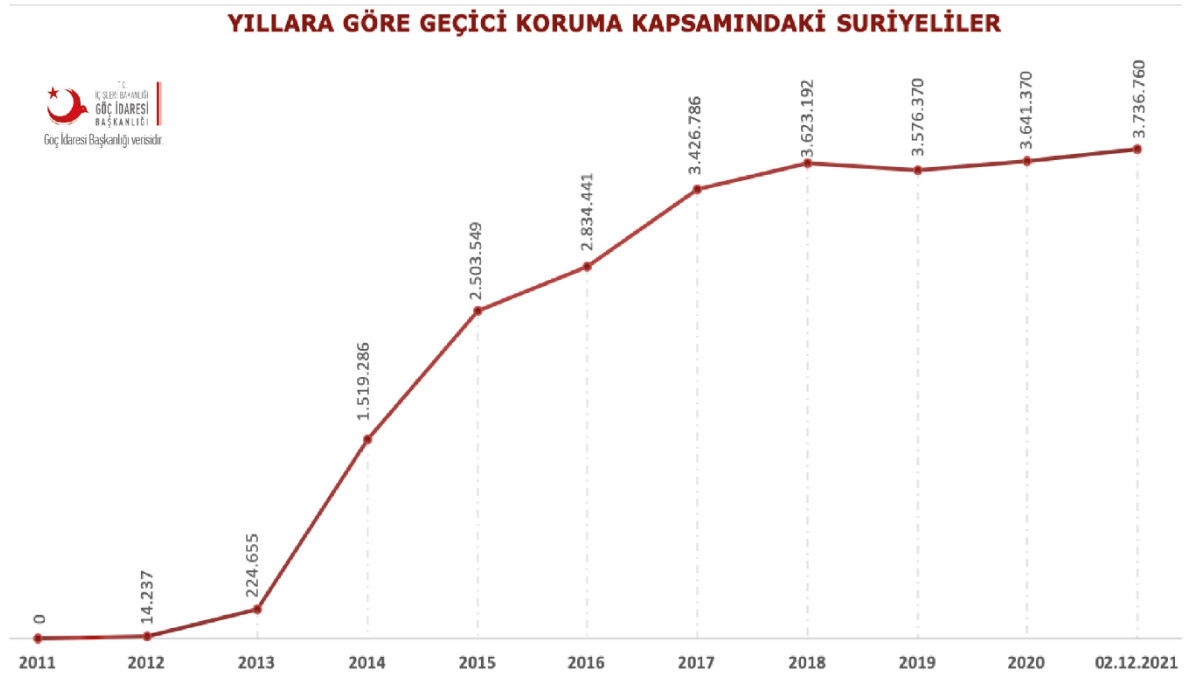
- Geçici Koruma Tanımı

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun Madde 91. Maddesine göre ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla **kitlesel olarak** sınırlarımıza gelen ya da sınırlarımızı geçen yabancılarla geçici koruma sağlanabilmektedir.

Bu kişilerin Türkiye'ye kabul edilmesi, Türkiye'deki kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak

tedbirler ile ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelik ile düzenlenmektedir.

Geçici koruma kavramı: ülkelerinden ayrılmak zorunda olan ve yurduna dönemeyen acil, geçici olarak korunacak ülke bulmak için kitlesel bir içinden yabancılara yönelik korumadır. Bu şekildeki korumanın maksadı, yabancıların geri gönderilmemesi koşuluyla acil bir biçimde güvenli bir bölgeye yerleştirmekle birlikte insanın temel haklarının güvence altına alınmasıdır (GİGM, 2013:20).

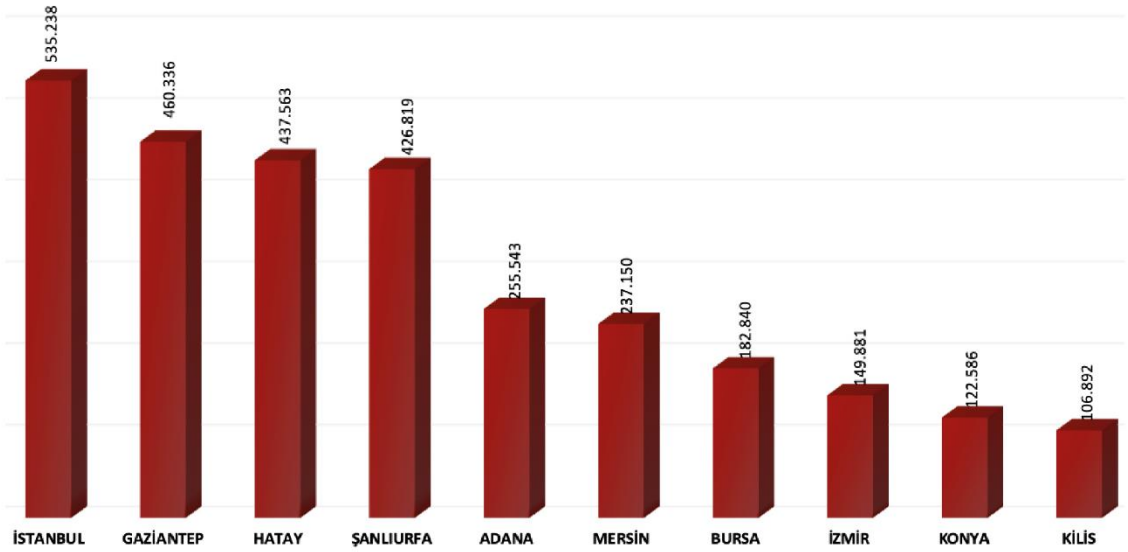


Şekil 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere baktığımızda 2012 yılında 14.237 kişi, 2013 yılında 224.655 kişi, 2014 yılında 1.519.286 kişi, 2015 yılında 2.503.549 kişi, 2016 yılında 2.834.441 kişi, 2017 yılında 3.426.786 kişi, 2018 yılında 3.623.192 kişi, 2019 yılında 3.576.370 kişi, 2020 yılında 3.641.370 kişi, 2021 yılında toplamda 3.736.760 kişi geçici korunmaya alınmıştır. Geçici Koruma Kapsamında bulunan Suriyelilerin ilk on ile göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

6458 sayılı Kanunun 2013 yılında resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi ve aynı dönemde Suriyede iç savaşın şiddetlenmesi neticesinde Suriyeli yabancıların ülkemize girişlerinde büyük artışlar olmuştur. Bu yabancılar söz konusu kanunun 91. Maddesi doğrultusunda, Geçici Koruma kapsamında kayıt altına alınmışlardır. Aşağıdaki grafikte anlaşılmak üzere bu yabancılar öncelikle Suriye'ye sınır illerinde kurulan kamplara yerleştirilmiş daha sonra diğer illere de kontrollü geçişleri sağlanarak ülke geneline dağıtmaya başlanmıştır. Grafikte anlaşılacağı üzere en fazla Suriyeli yabancıların bulunduğu ilimiz 535.238 kişi ile İstanbul'dur. Bu ilin birinci sırada olmasına başlıca nedeni iş olanaklarının daha fazla olmasıdır. Akabinde, Gaziantep 460.336 kişi ile ikinci sırada, Hatay 437.563 kişi ile üçüncü sırada, Şanlıurfa 426.819 kişi ile dördüncü sırada, Adana 255.543 kişi ile beşinci sırada, Mersin 237.150 kişi ile altıncı sırada yer aldığını görmekteyiz. Bu illerimizin büyük bir kısmının Suriyeye sınır iller olmasından dolayı Suriyeli yabancı sayıları diğer illere göre fazladır (GİGM).

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI



*02.12.2021 tarihi itibarıyla

Şekil 2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN MODELİ VE DESENİ

2.1. Araştırmanın Alanı:

Asya ve Avrupa'da toprakları bulunan Türkiye, yüzyıllar boyunca göç alan merkezlerden biri haline gelmiştir. Son yıllarda ülkelerde yaşanan çatışmalar neticesinde göç akınlarının merkezi haline gelen Türkiye yoksulluktan ve çatışmalardan kaçan kişiler için hayati bir hedef ülke ve transit geçiş konumundadır. Çoğu göçmen düzenli olarak seyahat etme olanaklarından yoksundur. Bu yüzden göç sürecini gayri meşru yollardan devam ettirmekte ve göçmen kaçakçıları ile işbirliği yapmaktadır. Son yıllarda Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yaşanan çatışmalarla birlikte Arap Baharını ve çatışmalarını takip eden yıllarda, göçmen kaçakçılarının aracılığıyla göçmenler ülkelerinden çıkmaktadırlar. Günümüzde göçmen kaçakçılığında önemli bir artış söz konusudur. Göçmen kaçakçılığı göçmen yolculuklarında önemli bir hal almıştır. Günümüzde göçmen kaçakçılığında önemli hususlardan bir tanesi de transit, geçiş bölgeleridir. Bu bölgeler göçmen kaçakçılığında risk analizlerinin belirlenmesi ve rota fiyatlandırılması açısından büyük bir öneme sahiptir.

Göçmen kaçakçılığı noktasında bazı kuruluşlar göçmen rotalarını belirlemiştir, Avrupa Birliği Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı (Frontex) üç temel kaçakçı rotasını belirlemiştir.

1, Batı ve Kuzey Afrika'dan başlayarak İber Yarımadası'na kadar devam eden Batı Akdeniz Rotası.

2, Afrika'dan başlayarak İtalya ve Malta'ya kadar olan Orta Akdeniz Rotası.

3, Orta Doğu ve Türkiye'den başlayarak deniz ve Meriç nehri kıyısından kara yoluyla Yunanistan, Kıbrıs ve Bulgaristan'a kadar uzanan Doğu Akdeniz Rotası (Frontex 2013, 2014).

Muğla ili Akdeniz'in en doğusunda ve Türkiye'nin güney batı bölgesinde yer almaktadır, 1480 km'lik sahil şeridi içerisinde yer alan Muğla ilinde irili ufaklı 87 ada/adacık, Egaydaklar (Egemenliği Antlaşmalarla Devredilmemiş ada, adacık ve kayalıklar) ve komşu ülkeye ait ada/adacıklar bulunmaktadır Muğla İli

Yunanistan'daki en çok geçişlerin olduğu Kos, Rodos, Sakız adalarına yakındır. Bu nedenle düzensiz göçmenlerin çoğunlukla tercih ettiği geçiş bölgelerinden biridir.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bir geçiş bölgesi niteliğindeki Türkiye'ye her sene yüzlerce göçmen üçüncü bir ülkeye geçmek için giriş yapmakta ve Türkiye'den sığınma talep etmektedir. Komşu ülkelerin gerek yakın çevresinde gelişen sosyo-politik gelişmeler, siyasi ve etnik çatışmalar gibi birçok sebepler Türkiye'ye olan göçü artırmıştır (şışman ve Balun, 2021: 61). Ülkemizi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin Muğla ilini tercih etme nedenleri ve karar süreçlerinin araştırıldığı bu çalışmada nicel öncelikli olmak üzere nitel çalışmalar yapılmış olup nitel araştırma tekniklerinden mülakat yöntemine başvurulmuştur.

Düzensiz gç ve düzensiz göçmen kavramı ile ilişkili diğer bir kavramda göçmen kaçakçılığıdır. Ülkemiz göçmen kaçakçılarının da en çok tercih ettiği geçiş noktalarından bir tanesidir. Bu kapsamda göçmenin uluslararası korunmasına erişimi, ülke sınırlarının yönetimi ile vize politikalarının araştırılması esastır, gelişmemiş ülkelere yerleştirmede sorumluluğun uluslararası boyutta paylaştırılması, göçmenlerin uyumuna yönelik politikalar, yabancılara yönelik vatandaşlık politikaları gibi gç yönetimine ilişkin bütün düzenlemeler ve uygulamalar, yerel düzeyde yürütülen çalışmalar için belirleyici bir rol oynamaktadır.

Söz konusu araştırma düzensiz göçmen olgusunu ve bu olguyla yakından ilintili olan göçmen kaçakçılığının uluslararası örgütlü suç boyutunun yanı sıra, Ege Bölgesi'nde göçmen kaçakçılığına maruz kalmış göçmenlerin deneyim ve algılarını irdelemeye odaklanılmaktadır. Göçmenlerin hareket ve kaçakçılık faaliyetlerine ilişkin Muğla'da yaşanan durumdan ve Muğla'yı tercih edilmesinin sebeplerinden gerçek zamanlı bir kesit sunmaktadır.

Son dönemde ülkemizde artan düzensiz göçmen hareketlerinin Muğla ili bağlamında ele alınarak Avrupa'ya göç etmeye çalışan düzensiz göçmenlerin kararlarına, algılarına ve kaçakçılarla olan bireysel tecrübelerine dayanan bir araştırma yapılarak Türkiye'yi gç rotasına eklemelerine etken sebepler ve bu güzergâhta Muğla ilinin

tercih edilme gerekçeleri temellendirip ülkemizde yaşadıkları süreci ele alarak bu süreçle ilgili elde edilen bulgular sosyolojik anlamda analiz edilmek istenmiştir.

2.2.1. Araştırmanın Konusu

XXI, yüzyıl başlarında başlayan Orta Doğu ve Kafkaslardaki çatışma, gerek bu bölgelerdeki gerekse bu bölgeye komşu olan diğer ülkeleri ve Avrupa Birliği'ni doğrudan etkilemektedir. Bu durum ikili korelasyon oluşturmaktadır. Bir taraftan göçmenler, hayatları ilişkili kaygılarından kaynaklanan umuda doğru yolculuklarını tüm olumsuzluklara rağmen ertelememeleri söz konusu iken diğer taraftan da başta Avrupa Birliği ve bu bölgelere sınırı olan ülkeler göçmenlerin toplumsal, kültürel ve iktisadi yaşamlarına karşı tehdit oluşturduğu algısı söz konusudur. Göçmenlere karşı gelişen bu algı, var olan hukuki düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesine ve sınır güvenliği konusunda önlemlerin artırılmasına neden olmuştur. Göçmenler tehdit olarak algılanmış bu da göçmenleri umuda yolculuklarında daha tehlikeli rotalara yöneltmiştir. Bu da çoğu göçmenlerin Ege ve Akdeniz sularında yaşamlarını yitirmelerine neden olmuştur (Balyemez, 2019: 528). Ülkemiz de düzensiz göçmenlerin geçiş yolu olarak tercih ettikleri geçiş noktalarından bir tanesidir.

Ülkemizde geçiş noktası olarak kullanılabilecek otuzun üzerinde konum vardır. Bu konumlardan bir tanesi de Muğla ilidir. Düzensiz göçmenlerin Muğla ilini geçiş bölgesi olarak kullanmalarında ve burayı tercih etmelerinde birçok etken söz konusu olabilmektedir. Bu çalışmanın konusu Türkiye'yi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin Muğla ilini tercih etme nedenleri ve karar süreçleridir.

2.2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma beş temel amaca hizmet etmektedir ve bu amaçlar çalışmanın önemini de ortaya koymaktadır. Düzensiz göç kavramı çoğu kaynakta ve literatürde belirtildiği gibi karışıktır, Bu karışıklığın sebebinden bir tanesi menşe ülke, hedef ülke ve geçiş ülkenin düzensiz göç kavramı karşısında farklı konumlanmalarından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmanın ilk amacı düzensiz göç literatürüne katkı sağlamaktır. Düzensiz göç ve düzensiz göçmen ile ilişkili diğer bir kavram da göçmen kaçakçılığıdır. Bu çalışma göçmen kaçakçılığının anlaşılması ve açıklanması açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın üçüncü amacı, bu araştırmadan elde

edilen veriler neticesinde uygulamalı alana ilişkin bilgi ve belge üretmektir. Bu çalışmada düzensiz göçmenlerin dünyasını anlamak düzensiz göç olgusunu anlamak açısından elzemdir. Bu minvalde göçmenin umutları, kaygılarını, kurdukları ilişkileri ve yaşamını sosyolojik temelde açıklamak diğer bir amacımızdır. Aynı zamanda düzensiz göç olgusunun anlaşılmasında diğer bir unsur da geçiş ülkesindeki temel dinamikleri bu konuda yapılan uygulamalı araştırmak da çok önemlidir. Son olarak bu çalışmadaki amacımız düzensiz göçmenlerin genelde ülkemiz açısından özeldede Muğla açısından değerlendirmektir.

2.2.3. Araştırmanın Yöntemsel Modeli

Bilimsel araştırmaların temelinde doğru bilgiler elde etmek ve bu bilgiler ışığında doğru karara varmak yer almaktadır. Bilimsel bilgi sayesinde bir konu hakkında toplumsal olay hakkında doğru tahmin yapılarak olay ve olgular kolayca anlaşılabilir. Genellemelerden yola çıkılarak özel hakkında yargılara varmak bilgileri genelleme ihtiyacı doğurmuştur (Arıkan, 2004: 129). Bazı durumlarda bir araştırma sonucu ne kadar fazla genellenebilme olanağına sahipse bilimsellik değeri de o kadar artmaktadır. Çoğu açıdan bilim dediğimiz olgu genellenebilen bilgiler topluluğudur (Karasar, 2005: 109-110).

Bu çalışmamın ortaya çıkmasına neden olan ana etken düzensiz göç çalışma grup başkanlığı görevini yürütmüş olduğum süreçte sahada düzensiz göçmenlerin idari iş ve işlemlerini yaparken onlarla aynı ortamda bulunup onların gözünden dünyaya bakıp kendi durumlarını birlikte gözlemlene fırsatım oldu. Geçiş bölgesi olarak öncelikle ülkemizi transit geçiş noktası olarak neden belirlediklerini ve daha sonrasında Muğla ilini neden tercih ettiklerini araştırıp kaynak ülkeden başlayıp Muğla iline varana kadar yaşadıkları süreçlerle Muğla güzergahından sonra ki hedef ülkeye varmak için gerçekleştirilmesi planlanmış süreçlere bu göç hikayelerini entegre ederek akademik ve bilimsel araştırmalarla harmanlayıp gözlemleyebilmek için bu çalışmaya başladım.

Bu çalışmada öncelikle bu meslekte düzensiz göç biriminde sahada yapmış olduğum görevler ve edinmiş olduğum deneyimlerle birlikte uluslararası göç konusunda yapılmış akademik araştırmalar taranmış ve incelenmiştir. Daha sonraki süreçte alana

çıkılmış ve 25 soruluk açık uçlu anket soruları göçmenlere uygulanmıştır. Bu çalışmada nicel öncelikli olmak üzere nitel çalışmalar yapılarak karma bir yöntem uygulanmıştır. Buradan elde edilen bilgi ve bulgular neticesinde araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu süreçte aynı zamanda göçmenlerin hal ve hareketleri de gözlemlenmiştir. Uygulanan bu anket neticesinde elde edilen veriler sınıflandırılmış ve kategorileştirilmiştir. Akabinde veriler SPSS paket programla analiz edilerek yorumlanmıştır. Söz konusu çalışmada anketlerde görüşme yapılan ve tamamı tesadüfi yöntemlerle belirlenmiş farklı demografik özelliklere sahip 40 kişi ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmeler kısmi olarak sahada ve Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne bağlı Ula Geri Gönderme Merkezi Müdürlüğü'nde gerçekleşmiştir

2.2.3.1. Araştırmanın Problemi

Ülkemizi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin Muğla ilini tercih etme nedenleri ve göçmenlerin karar süreçleri çalışmamızın temel sorunsalıdır. Bu sorunsal ekseninde aşağıdaki soruların cevabı aranacaktır,

1. Göçmenlerin geçiş bölgesi olarak Muğla ilini tercih etmesi bir seçim mi yoksa zorunluluk mudur?
2. Ülkemizi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin Muğla ilini tercih etmesinde hangi kriterler (mesafe olarak yakınlık gibi) etkili olmuştur?
3. Göçmenlerin Muğla ilini tercih etmesinde göçmen kaçakçılığı faaliyetleri ne kadar etkili olmuştur?
4. Düzensiz göç olgusuna bağlı olarak ortaya çıkan göçmen kaçakçılığı nasıl işlemektedir? Ve Muğla'daki durum nasıldır?

2.2.3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bazen araştırma sürecinde araştırmanın evreninin bütününe ulaşılabilir. Mesela bir kurumda bakılan, annesi babası olmayan çocuklar üzerine ve bir fabrikada çalışan işçiler üzerine önceden belirlenen bir araştırma yöntemi ve teknikleri uygulanabilmektedir. Bu evrenler sayıların sınırlı olduğu küçük çaptaki evrenlerdir. Sosyal bilimlerde inceleme altında olan evrenler büyük bir kitleyi oluşturmaktadır. Fakat bir evrenin bütününe incelemeye çalışmak hem zaman hem de maddi açıdan

imkânsızdır. Bu yüzden araştırma evreninden bir örneklem parçasının incelenmesi araştırma sürecini daha da kolaylaştıracaktır. Ayrıca sınırlı bir sayıda örneklem üzerinde çalışabilme olanağı söz konusu ise bütün bilgi yığınlarıyla uğraşmak da gereksiz ve anlamsız olabilir (Gökçe, 1988: 76).

Örneklem; belirli kurallara göre, belirli bir evrenden seçilen ve seçildiği evreni temsil kabiliyeti olan küçük kümeler topluluğudur. Araştırmalar, çoğu zaman örneklem kümeleri üzerinden yapılmaktadır. Elde edilen sonuçlar ve bilgiler ilgili evrenlere genellenmektedirler (Karasar, 2005: 110-111). Bir ana kitle içinden ve evrenden örneklem seçilmesine ve bu işleme örnekleme olarak tanımlanmaktadır. Seçilen örneklemden elde edilen bilgi ve bulgular evren konusunda doğru bilgilere ulaşılmasına olanak sağlar (Arıkan, 2004: 129-130). Örnekleme bir araştırma konusuna dâhil olan ana kitlenin tüm niteliklerini yansıtan bir parçasının seçilmesidir. Örneklem, seçilen bütünün prototipi ve küçük bir örneğidir. Örneklem seçildiği grubun tümünden oluşuyorsa evreni oluşturmaktadır. Bir evrenden örneklem birimi seçilirken, örneklemin temsil gücünün olması ve yeterli büyüklükte olması gerekmektedir (Gökçe, 1988: 77-78). Örnekleme işlemi yapılırken ilk olarak araştırma amaçları doğrultusunda sonuçların genellenmek istendiği evreni sınırlandırmak ve araştırma evreninin tanımlanması gerekmektedir (Karasar, 2005: 116).

Türkiye'nin kara sınırı yaklaşık 2,600 km ve kıyı şeridi uzunluğu 8333 km civarındadır. Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle göçmen ve mülteciler için hem varış hem de transit ülke olarak hayati öneme sahiptir. Türkiye konum itibarıyla Suriye'ye, Irak'a, İran'a, Nahcivan'a, Ermenistan'a, Gürcistan'a, Bulgaristan'a ve Yunanistan'a komşudur, Bu durum da Türkiye üzerinden otuzdan fazla geçiş noktası oluşmasına sebep olmuştur (IOM, 2021). Bu çalışmanın evreni düzensiz göçmenlerin geçiş noktası konumunda olan transit bölgelerden biri olan Muğla ilini tercih eden, 2019 yılında 9052 kişi, 2020 yılında ise 3865 kişi olmak üzere toplamda 12917 hakkında işlem yapılan düzensiz göçmenlerdir. Bu çalışmanın örnekleme anketlerde görüşme yapılan ve tamamı tesadüfi yöntemlerle belirlenmiş 40 düzensiz göçmendir. 1480 km'lik sahil şeridi içerisinde yer alan Muğla ilinde irili ufaklı 87 ada/adacık, 27 marina, 25 balıkçı barınağı, Egaydaklar

(Egemenliği Antlaşmalarla Devredilmemiş ada, adacık ve kayalıklar) ve komşu ülkeye ait ada/adacıklar bulunmaktadır.

2.2.3.3. Araştırmanın Varsayımları:

Ülkemizi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin Muğla'yı geçiş noktası olarak tercih etmesinde coğrafi yakınlık etkili olabilir.

Çeşitli dinamiklerin etkisiyle göç olgusu yerelden uzaklaşıp uluslararası bir boyut kazanmış ve küreselleşmiş olabilir.

Günümüzde göç sürecine kadınlar da dâhil olmuştur.

Göçmenlerin transit bölge olarak Muğla'yı tercih etmeleri Muğla'daki nüfus hareketliliğini etkilemektedir.

2.2.3.4. Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışma, geçiş noktası olarak Muğla'yı tercih eden düzensiz göçmenlerle ve araştırma süresi olarak 2019-2021 yılları arasında gerçekleşmiş olup iki yıl ile sınırlıdır. Anketlerde yapılan görüşmeler farklı zamanlarda tesadüfi olarak belirlenen düzensiz göçmenler üzerinden gerçekleşmiştir. Yapılan görüşmeler Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne bağlı Ula Geri Gönderme Merkezi Müdürlüğü'nde ve kısmi olarak sahada gerçekleşmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMU

3.1. Göçmenlerin Demografik Özellikleri

Muğla ilinde işlem yapılan düzensiz göçmen sayıları aşağıdaki tabloda da belirtildiği gibi, 2019 yılında son 5 yılın en yüksek seviyesine ulaşmış olup toplam 9052 kişidir, 2020 yılında toplam 3865 kişi, 2021 yılının ekim ayına kadar ağırlıklı olarak Suriye, Afganistan ve Pakistan uyruklu olmak üzere toplamda 5099 kişi olmuştur. Genel anlamda bakıldığında işlem yapılan düzensiz göçmenlerin sayısında bir artış (2020-2021 yılları arası pandemi sürecinden kaynaklı bir düşüş) gözlemlenmektedir bu göçün sürekli olarak devam eden bir süreç olduğunu, bu sürecin birinci sebebi, kaynak ülkelerde gerçekleşen iç karışıklıklar, savaşlar veya o ülkedeki ekonomik ve siyasi sebeplerin kaynak ülkelerdeki göçün dönemsel olarak yükselmesine veya düşmesine etken olabilmektedir. Diğer taraftan ikinci bir etken ise transit geçiş bölgesi olarak kullandıkları ülkelerin uyguladıkları sınır güvenlik politikaları, siyasi politika ve yasal mevzuat değişiklikleri güney-kuzey ülkeleri arasında ekonomik farklılıkların derinleşmesi, göç edilen hedef ülkelerde sanayinin, ekonominin gelişmesi, ve beraberinde sanayi ve ticaret merkezlerinin çoğalması iş imkanlarında ki artışların olması vb. etkenlerin de bu düzensiz göçmenlerin sayılarındaki dalgalanmalara etkisinin olduğu gözlemlenmektedir (Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğü, 2021).

Tablo 2: Muğla İlinde 2017-2021 Yılları Arası İşlem Yapılan Düzensiz Göçmen Sayısı

2017 yılı	2392
2018 yılı	3424
2019 yılı	9052
2020 yılı	3865
2021 yılı (Ekim 2021 tarihine kadar)	5099

Tablo 3: Hangi Ülkeden Geldiniz?

	Sayı	Yüzde
Güney Afrika	2	5,0
Mısır	1	2,5
Lübnan	3	7,5
Filistin	8	20,0
Pakistan	7	17,5
İran	5	12,5
Suriye	3	7,5
Orta Afrika	1	2,5
Sri Lanka	1	2,5
Somali	1	2,5
Afganistan	8	20,0
Toplam	40	100,0

Anketimize 8 Afganistan, 8 Filistin, 7 Pakistan, 5 İran, 3 Suriye, 3 Lübnan, 2 Güney Afrika, 1 Somali, 1 Mısır, 1 Orta Afrika, 1 Sri Lanka olmak üzere 40 düzensiz göçmen katılmıştır.

Ülkemizi geçiş noktası olarak tercih eden bu yabancıların yüzde dağılımlarında yine o ülkelerde yaşanan krizler savaşlar, ekonomik ve siyasi sebepler gibi birçok etken yüzünden değişkenlik göstermekte olduğunu anlıyoruz bu tablodan da Afganistan’da yaşanan siyasi krizlerin yansıması olarak bu yıl Afganistanlıların sayıları fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Cinsiyet

	Sayı	Yüzde
Erkek	37	92,5
Kadın	3	7,5
Toplam	40	100,0

Katılımcıların %92,5’i erkek, %7,5’i kadındır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun erkek olması göç sürecinde hala erkeklerin etkin olmasıyla açıklanabilir.

Özellikle katılımcıların % 65'inin 26-35 yaş aralığının olması ailelerin genç nüfuslarının hedef ülkeye göndermek istediklerini ve göçün asıl amacının ekonomik nedenlerden kaynaklı olduğunun bir göstergesi olmuştur.

Tablo 5: Yaş

	Sayı	Yüzde
17-20 Arası	3	7,5
21-25 Arası	7	17,5
26-30 Arası	15	37,5
31-35 Arası	11	27,5
36-40 Arası	3	7,5
46-49 Arası	1	2,5
Toplam	40	100,0

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu 17-49 yaş aralığındadır. Bu durum bize gençlerin daha fazla göçmen olarak gelişmiş ülkelere yerleşme arzusunda olduğunu göstermektedir. Gençlerin nüfusun diğer kesimine nazaran daha fazla göç etmesi gittikleri ülkede aktif iş gücüne katılma olasılıklarının daha fazla olması, hayattan beklentisinin daha fazla olması, göç esnasında daha çevik davranması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Katılımcıların % 37,5'i 26-30 yaş aralığında, % 27,5'i 31-35 yaş aralığında, % 17,5'i 21-25 yaş aralığında, % 7,5'i 17-20 yaş aralığında, % 7,5'i 36-40 yaş aralığında, % 2,5'i 46-49 yaş aralığındadır.

Tablo 6: Öğrenim Durumu

	Sayı	Yüzde
İlkokul	22	55,0
Ortaokul	6	15,0
Üniversite	2	5,0
Lise	5	12,5
Okuma Yazma var okula gitmemiş	2	5,0
Üç yıl okudum	3	7,5
Toplam	40	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu ilkokul mezunudur. Katılımcıların % 55'i ilkokul, %15'i ortaokul, % 12,5'i lise, % 7,5'i üç yıl okula gitmiş, % 5'i üniversite mezunudur, Atılımcıların % 5'inin okuma yazması vardır ancak hiç okula gitmemiştir.

Eğitim seviyesinin düşük olmasının sebeplerine baktığımızda; katılımcıların ülkelerindeki eğitim seviyesinin ve eğitime katılım oranlarının düşük olması, diğer etkenlerden biriside; eğitilmiş kişilerin ülkelerinde gerçekleşen savaş, siyasi, ekonomik ve benzeri krizlerin, patlak vermeden önce veya gerçekleştiği süreçte hızlı davranıp ülkelerini ilk onların terk ettiğini ve genelde yasal yollarla hedef ülkelere ulaşmaya çalıştıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7: Aylık ortalama bir geliriniz var mı?

	Sayı	Yüzde
Yok	30	75,0
500 TL	1	2,5
Günlük 50-60-70 TL	2	5,0
1500-2000 TL	4	10,0
2500 TL	1	2,5
4000 TL	1	2,5
7000 TL	1	2,5
Toplam	40	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğunun herhangi bir geliri yoktur. Bu kapsamda katılımcıların % 75'i herhangi bir gelirinin olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların % 10'u aylık 1500-2000 YTL arasında gelire, % 5'i günlük 60-70 YTL kazandığını ifade etmiştir. Katılımcıların % 2,5'i aylık 500 YTL, % 2,5'i aylık 2500 YTL, % 2,5'i aylık 4000 YTL, % 2,5'i aylık 7000 YTL gelire sahip olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcıların ezici bir çoğunluğunun herhangi bir gelirinin olmadığı görülmektedir. Bu %75'lik oran aslında Avrupa'ya göçün asıl nedeninin ekonomik nedenlerden kaynaklı olduğunu, genelde kişilerin kendileri ve ailelerinin geçimlerini sağlayabilmek, çocuklarına iyi bir gelecek imkânı oluşturabilmek umuduyla göç etmeye çalıştıkları, geliri yüksek olan kesimin eğer ülkesinden göç etmek zorunda kalmışsa genelde hedef ülkeye yasal yolları tercih ederek göç ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 8: Kaç Kişilik Bir Aileniz Var?

	Sayı	Yüzde
3 kişilik	2	5,0
4 kişilik	4	10,0
5 kişilik	9	22,5
6 kişilik	7	17,5
7 kişilik	9	22,5
8 kişilik	6	15,0
9 kişilik	1	2,5
10 kişilik	1	2,5
12 kişilik	1	2,5
Toplam	40	100,0

“Kaç Kişilik Bir Aileniz Var?” sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu 5 ve 7 yanıtını vermiştir. Katılımcıların % 22,5’i 5 kişilik, % 22,5’i 7 kişilik, % 17,5’i 6 kişilik, % 15’i 5 kişilik, % 10’u 4 kişilik, % 5’i üç kişilik, % 2,5’i 9 kişilik, % 2,5’i 10 kişilik, % 2,5’i 12 kişilik aileye sahiptir. Elde edilen bu veriler neticesinde çok nüfuslu ailelerin genelde ailelerinden bir bireyi seçerek hedef ülkeye göndermek istediklerini, o bireyin hedef ülkeye varıp iş imkânı ve barınacak yer teminini sağlaması sonucu geride kalan diğer aile üyelerini götürmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. Diğer taraftan tüm aile bireyleriyle ülkesini terk edip hedef ülkeye varmaya çalışan düzensiz göçmenlerin % 80 ‘nin varmak istedikleri hedef ülkede tanıdıklarının (aile bireyi, akraba, tanıdık ve arkadaşlarının) olması da bu varsayımı doğrular niteliktedir.

Tablo 9: Medeni durumunuz?

	Sayı	Yüzde
Evli	20	50,0
Bekâr	20	50,0
Toplam	40	100,0

Anketimize katılanların % 50’si bekâr, % 50’si evlidir. Düzensiz göçmenlerin ülkelerinden ayrılıp hedef ülkeye varmak için geçirdikleri bu zorlu süreçte medeni durumlarının, evli ya da bekâr olmalarının bu kararları almalarında çok önemli ve etkili olmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.Göçmenlerin Türkiye'ye Geliş Yılı ve Menşe Ülkeden Ayrılma Kararı

Tablo 10: Ne Zaman Türkiye'ye Geldiniz?

	Sayı	Yüzde
2020	28	70,0
2019	9	22,5
2018	1	2,5
2010 ve Öncesi	2	5,0
Toplam	40	100,0

Katılımcılara Türkiye'ye ne zaman geldikleri sorulmuştur. Katılımcıların % 70'i 2020 yılında, %22,5'i 2019 yılında, % 5'i 2010 ve öncesinde, %2,5'i 2018 yılında geldiğini belirtmiştir. Bu tablo iki durumu göstermektedir. Birincisi düzensiz göçmenler Türkiye'yi geçiş noktası olarak görmektedirler. İkinci olarak Türkiye'de belli süre (1, 2, 3 yıl gibi) geçirdikleri, bunun sebebinin hedef ülkeye varmak için yol harçlıklarını karşılamak, para biriktirmek için ülkemizde özellikle İstanbul'da kalıp bir iş bulup çalıştıkları veya hedef ülkeye geçmek için oluşabilecek en uygun koşulların gerçekleşmesi için bekledikleri gözlemlenmiştir. Bazı düzensiz göçmenler hedef ülkeye varmak yerine nadir de olsa Türkiye'de kalmayı tercih edebilmektedirler.

Tablo 11: Neden ülkenizden ayrılmak istiyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
İş İçin	14	35,0
Gezmek İçin	1	2,5
Ülkem Yok	1	2,5
Rejim baskısı, Savaş	8	20,0
Geçim sıkıntısı, maddi yetersizlikler	4	10,0
Rejim baskısı, Savaş/ Geçim sıkıntısı, maddi yetersizlikler	9	22,5
Rejim baskısı, Savaş/ Geçim sıkıntısı, maddi yetersizlikler/Ölüm Korkusu	3	7,5
Toplam	40	100,0

Katılımcılara kaynak ülkeden ayrılma nedenlerini sorduk. Anketimize katılanların % 35 iş bulmak için, % 22,5'i rejim baskısı, savaş/ geçim sıkıntısı, maddi yetersizlikler yüzünden, % 20'si rejim baskısı ve savaş yüzünden, % 10'u geçim sıkıntısı ve maddi yetersizlikler yüzünden, % 7,5'i rejim baskısı, savaş, geçim sıkıntısı, maddi yetersizlikler ve ölüm korkusu yüzünden, % 2,5'i gezmek için, % 2,5'i artık ülkesi olmadığı için ülkesinden ayrılmak istediğini ifade etmiştir.

Yapılan görüşmeler neticesinde anketimize katılan 8 Afganistan vatandaşının büyük çoğunluğu; ülkesinde var olan savaş ve iş imkânlarının azlığından dolayı, çok az bir kısmı ise ailevi nedenlerden dolayı ülkesini terk ettiğini söylemiştir. Görüşülen 8 Filistinlinin büyük çoğunluğu iş imkânlarının azlığından ve savaş nedenlerinden dolayı, az bir kısmı ise siyasal ve ailevi nedenlerden dolayı ülkesini terk ettiğini söylemiştir. Görüştüğümüz 7 Pakistan vatandaşının 6 tanesi iş imkânlarının azlığından, 1 tanesi de ailevi nedenlerden dolayı ülkesini terk ettiğini belirtmiştir. Anket çalışmamıza katılan 5 İran uyruklu düzensiz göçmenin tamamına yakını iş imkânlarının azlığından ve siyasal nedenlerden dolayı ülkesini terk ettiğini söylemiştir. Anket çalışmamıza katılan 3 Suriyeli düzensiz göçmenin tamamı hem savaş hem de iş imkânlarından dolayı ülkesini terk ettiğini belirtmiştir. Ankete katılan 3 Lübnanlı düzensiz göçmenin tamamı iş imkânlarından dolayı ülkesini terk ettiğini belirtmiştir, 2 Afrikalı katılımcının tamamı iş ve siyasal nedenlerden dolayı ülkesini terk ettiğini belirtmiştir. Birer Mısır, Kongo, Somali ve Sri Lanka uyruklu dört düzensiz göçmenin hepsi de iş imkânından dolayı ülkelerini terk ettiklerini beyan etmiştir.

Katılımcıların beyanlarını dikkate aldığımızda görüyoruz ki savaş, iş, ailevi nedenler ve siyasal nedenlerden dolayı göçmenler ülkelerini terk etmişlerdir. Bunlardan Suriye, Afganistan, Filistin uyruklu vatandaşlar iç savaştan dolayı, İran'da ise daha çok siyasal ve iş imkânlarından dolayı, Pakistan, Lübnan, Mısır, Kongo, Sri Lanka, Somali ve Afrika ülkeleri vatandaşları genelde iş imkânlarından dolayı ülkelerini terk etmişlerdir.

Katılımcıların beyanlarına ek olarak aslında katılımcılara insan tacirleri yakalandıklarında bu tarz sorulara nasıl cevap verecekleri de önceden tembih edilebilmekte, tacirler kanun ve mevzuatlarla ilgili yabancılara bilgi vererek ne gibi cevaplar verilirse ne gibi işlem yapılacağını daha önceki deneyimlerinden tecrübe

edinerek az çok bilmektedirler. Bir yabancınn ülkesinden hangi amaçla terk ettiği o şahsın hakkında uygulanacak idari işlemleri değiştirebilmektedir. Mesela kendi ülkesinden zulümden, işkenceden veya ölüm tehlikesinin olduğunu beyan edip bundan dolayı terk ettiğini beyan eden yabancıyla gerekli mülakatlar yapılarak vermiş farklı bir değerlendirmeye tabi tutulabildiğini zannetmektedirler. Fakat idari işlem yapılırken sadece kişilerin beyanı yeterli olmamaktadır, aynı zamanda menşee ülke bilgilerinin de araştırılarak kişi hakkında veri toplanarak beyanlarıyla karşılaştırılıp bu doğrultuda değerlendirme yapılmaktadır.

2015-2021 yılları arasında düzensiz göçmenlerle yapmış olduğumuz mülakatlar ve yapılan idari işlemlerin sonucunda; düzensiz göçmenler; kendi ülkelerini genelde ekonomik sıkıntılarının olması, iş imkânlarının hiç olmaması veya kısıtlı olması sonucu terk etmektedirler. Bu insanlar Avrupa'ya, kendilerine iyi bir gelecek kurmak veya çocuklarına iyi bir yaşam sunabilmek için göç etmek istediklerini anlıyoruz.

3.3. Muğla'nın Geçiş Güzergâhı Olarak Tercih Edilme Nedeni

Akdeniz'in en doğusunda Türkiye'nin güney batı bölgesinde yer alan Muğla ili Yunanistan'ın; Rodos, Kos, Sakız adalarına yakın mesafelerde olması münasebetiyle düzensiz göçmenlerin bu bölgeyi tercih etmelerinde etken olmuştur. Düzensiz göçmenlerin deniz yolu ile ülkeden çıkış noktalarından biri olan Muğla ili aynı zamanda yaklaşık 1480 km denize kıyı mesafesiyle Türkiye'nin en büyük kıyı şeridinde sahip il olması münasebetiyle Yunanistan'a geçiş noktası fazladır. Bu kıyı mesafesinin genişliği güzergâh seçiminde seçeneklerin fazla olmasına etken olmaktadır bu da geçiş noktası olarak Muğla'nın tercih edilme nedenlerinden birisidir.

Ege denizinde Yunanistan adalarına ulaşılması halinde Avrupa Birliği topraklarına ilk giriş yapılması ve Türkiye'nin de son çıkış noktalarından birisi olan Muğla geçiş trafiği yoğun olan bir bölgedir, Bu yoğunluk aşağıdaki grafikten de anlaşılacağı üzere her yıl artmaktadır.

Tablo 12: Gideceğiniz ülkeye hangi güzergâhların kullanılarak geçmeyi düşünüyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Botla Yunanistan'a geçeceğim sonrasında bilmiyorum	2	5,0
Yunanistan	32	80,0
Belirsiz İfade	6	15,0
Toplam	40	100,0

“Gideceğiniz ülkeye hangi güzergâhların kullanılarak geçmeyi düşünüyorsunuz?” sorusuna katılımcıların % 80’i Yunanistan üzerinden geçeceğini, % 5’i Botla Yunanistan'a geçeceğim sonrasında bilmediğini ifade etmiştir, Katılımcıların % 15’i belirsiz ifade kullanmıştır.

Tablo 13: Neden Muğla Güzergâhını Seçtiniz?

	Sayı	Yüzde
Muğla'dan Geçmek Kolay	5	12,5
Kaçakçılar Getirmiş	5	12,5
Tavsiye	3	7,5
Daha Ucuz	5	12,5
Daha Önce Gelmiş	1	2,5
Daha Yakın	12	30,0
Tanıdıklar Var	4	10,0
Kısa ve Ucuz	3	7,5
Aile İçin Güvenli	2	5,0
Toplam	40	100,0

Uyguladığımız ankette düzensiz göçmenlere, geçiş noktası olarak neden Muğla İlini seçtiklerini sordüğümüzda; Katılımcıların % 30’u Muğla güzergâhından Yunanistan adalarına mesafenin yakın olduğu için, %10’u Muğla’da tanıdığının olmasından dolayı tercih ettiklerini, % 12,5’i daha ucuz olduğu için, % 12,5’i Muğla’dan geçmek daha kolay olduğu için tercih etmiştir, Katılımcıların % 12,5’ini kaçakçılar getirmiştir, Katılımcıların % 7,5’i tavsiye üzerine bu güzergâhı tercih etmiştir. Katılımcıların %

7,5'i mesafe kısa ve ucuz olduğu için, % 5'i aile için güvenli olduğu için, % 2, 5'i daha önce buraya geldiği için Muğla güzergâhını seçmiştir. Muğla ili özelinde Yunanistan'a geçişlerin ucuz olmasının ana nedeni mesafenin çok yakın olması ve bu yakınlıktan dolayı tercih edilen geçiş araçlarının lastik motor bot ve tekne gibi ucuz maliyetli araçların seçilmesi kişi başı maliyetlerinin düşmesine sebep olmaktadır. Diğer taraftan uzak mesafeli geçiş noktalarından tercih edilen ulaşım araçları daha büyük ve donanımlı tekne veya yat olması sebebiyle maliyetler ve beraberinde riskleri de artmakta olduğu anlaşılmıştır.

3.4.Transit Göçmenlerin Sınıflandırılması:

- a)- Muğla'da belli bir süre kalmış (bir yıldan kısa) ve Yunan adalarına veya Avrupa'ya gitmek isteyen ya da daha önce Yunan adalarına ulaşmayı denemiş ancak başarısız olmuş tekrar denemekte ısrarcı transit düzensiz göçmenler;
- b)- Türkiye'ye bir şekilde gelmiş fakat buradan ileriye gitmek için maddi imkânı olmayan, yasal mevzuat veya göç politikalarına ilişkin kısıtlamalar olması nedeniyle Türkiye'de bir yıldan uzun süredir kalmakta olan, varmak istediği ülkeye henüz ulaşamamış transit göçmenler;
- c)- Ülkesinden ayrılırken sadece bulunduğu ülkeyi terk etme amacıyla yola çıkıp nerede nasıl bir hayat yaşamak istediğine yolda karar verecek olan veya uluslararası koruma ya da aile birleşmesi başvurusunda bulunmuş ve başvurunun neticesine göre rota kararını belirleyecek transit göçmenler,

Araştırma grubunun özelliklerine göre, transit göçmenlerin bu üç kategoride sınıflandırılması sınır politikaları, sığınma ve uluslararası koruma uygulamaları, göçmen kaçakçılığıyla mücadele ve daha geniş anlamda göç idaresi politikalarının geliştirilmesi bakımından da önem arz etmektedir. Türkiye'de göçmen kaçakçılığı olgusunu ve işleyişini daha da karmaşık yapan ülkedeki göçmen gruplarının düzensiz göçmenler, sığınmacılar, mülteciler, göçmen kaçakçılığı mağdurları ve vatansızlar gibi oldukça karma bir gruptan oluşuyor olmasıyla da ilişkilidir (İçduygu ve Akçapar, 2016). Göçmenler, kaçakçıları Türkiye'ye girmek ya da Türkiye'den yasa dışı yollarla çıkmak amacıyla kullanabilmektedirler. Göçmenlerin Türkiye'den ayrılıp göç yolculuklarına devam etme ve bu amaçla kaçakçılarla iletişime geçme kararlarında,

statülerine yönelik kendilerine uygulanan mevzuat ve göç politikalarındaki sınırlamalarının da kısmen rolü bulunmaktadır. Mülteci statüsüne başvuramayan ancak kendisine geçici koruma sağlanmış ve aile birleşimine başvurmuş Suriyeli bir “mülteci” aynı zamanda transit göçmen olarak da tanımlanabilmektedir. Ancak, ekonomik nedenlerle Türkiye’den ayrılmak isteyen düzensiz transit bir göçmenin kaçakçı ile olan etkileşimi ile mültecilik başvurusu için Türkiye’den ayrılmak isteyen kişinin geçtikleri süreçler ve onları göç etmeye yönlendiren temel etkenler karşılaştırıldığında farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda, Muğla’nın coğrafi konumu gereği birçok geçiş noktasının bulunması ve Yunan adalarına geçiş mesafesinin kısa olması sebebiyle düzensiz göçmenlere kısa ve uzun vadelerde bir transit/geçiş noktası olarak hitap etmektedir. Göç yolculuğunu ve izleyeceği rotayı, en başında menşe ülkesinde planlamış olan göçmenler, Yunan adalarına ulaşmak için girişimde bulunmadan önce Muğla’da sadece birkaç gün ya da en çok birkaç hafta geçirmek durumunda kalabiliyorlar.

Diğer bir grup göçmen ise, kaçakçıya ödeyecek paraları olmaması; sınırların kapalı olması; vize alamaması; evrak eksikliği ve diğer nedenlerle vize başvuru sürecinde istenen şartları yerine getirememesi veya uzun bekleme sürecinin olması gibi nedenlerle bir seneden uzun bir zamandır İstanbul ilk sırada olmak şartıyla Muğla’da beklemektedir. Bu grup göçmenler bir anlamda Muğla’da zorunlu olarak kalmış, henüz hedefledikleri ülkeye ulaşamamış transit düzensiz göçmenler olarak da değerlendirilebilir.

Genelde Avrupa’ya ulaşmayı başarmış aile üyeleri ile birleşmeyi amaçlayan bu yeni transit düzensiz göçmen dalgası, 2020 yılında açık kapı politikası uygulanmaya başlanmış olmasıyla birlikte yükselen bir grafikte artış göstermektedir. Mülakat yapılan Filistinli bir kadın göç yolculuğuna ilişkin kararı ailesiyle birlikte aldıklarını söyle ifade etmiştir. “öncelikle eşimin Avrupa’ya gitmesine karar verdik fakat daha sonra benim Filistin’de çocuklarımızla birlikte yalnız başıma kalmamızın can güvenliğimiz açısından tehlikeli olacağını düşündük ve çocuklarımızla beraber ailecek yola çıkmaya karar verdik. Gideceğimiz ülkede eşimin uzaktan akrabası var bu yüzden o ülkeyi seçtik”(mülakat madde 21, 23).

3.5. Göçmen Kaçakçılarıyla İletişime Geçme Kararı

Tablo 14: Tacire/Kaçakçıya Nasıl Eriştiniz?

	Sayı	Yüzde
Kendim Geldim	11	27,5
Cevapsız	4	10,0
Tanımıyor	3	7,5
Tanıdıklar aracılığıyla	17	42,5
Tanımıyor ama kaçakçı aracılığıyla gelmiş	2	5,0
İnternette	3	7,5
Toplam	40	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 42,5) kaçakçıya tanıdıkları aracılığıyla ulaştığını ifade etmiştir. Katılımcıların % 27,5'i kendisi geldiğini, % 7,5'i internet aracılığıyla kaçakçıya eriştiğini ifade etmiştir, Katılımcıların % 7,5'i kaçakçıları tanımadığını ve kendisi geldiğini, % 5'i de kaçakçıları tanımadığını ancak kaçakçılarla birlikte geldiğini ifade etmiştir. Katılımcıların % 10'u bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Bunlar genelde tacirler tarafından kendileriyle görüşmediklerini söylemeleri yönünde yönlendirilmiş olanlar ya da yabancıların resmi görevlilerden korktuğu için gerçekleri gizlemiş olabilecekleri değerlendirilmektedir. Muğla'ya kendilerinin geldiğini ifade eden katılımcılar daha önce Avrupa'ya geçmeye çalışmış olup bir şekilde başarısız olmuş geçilecek transit yollar hakkında bilgi sahibi olduğu için tacirlerle iletişim kurmayan kişiler olabilmektedir.

Afganistan Uyraklı düzensiz göçmenle yaptığımız mülakatta: “bir yıl önce İzmir dikiliden Yunanistan'a geçmeye çalıştım fakat lastik bota kapasitesinden fazla kişi bindiği için kıyıya yakın bir yerde botun batması sonucu sahil güvenlik görevlilerince yakalandıklarını ve ülkesine gönderildiğini bir yıl sonra Avrupa'ya varmak için yeniden yola çıktığını önce İstanbul Aksaray'a geldiğini beyan etmiş, Aksaray'da birkaç hafta kaldıktan sonra birkaç arkadaşla Muğla'dan Yunanistan'a geçmeye kendimiz karar verdik ve birlikte Muğla Bodrum'a kadar geldik” şeklinde açıklama yapmıştır,

Tablo 15: Sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Sosyal medya kullanmıyorum	8	20,0
Arada	16	40,0
Sık sık kullanıyorum	6	15,0
Hergün kullanıyorum	3	7,5
Nadir	7	17,5
Toplam	40	100,0

İnternet son yıllarda kullanılan en etkin kullanılan araçlardan bir tanesidir hayatın tüm alanına yansımış durumdadır. Gündelik yaşam içerisinde sosyal medya kullanımı da artmıştır. Bazı göçmenler sosyal medya aracılığıyla kaçakçılara ulaşmaktadır. Bazı katılımcılar % 7,5'i kaçakçılara internet üzerinden ulaşmıştır. Katılımcıların sosyal medya kullanma durumlarına bakıldığında, katılımcıların % 40'ı sosyal medyayı arada kullandığını, % 20'si sosyal medya kullanmadığını, %17,5'i nadir olarak kullandığını, % 15'i sık sık kullandığını, % 7,5'i her gün kullandığını ifade etmiştir.

3.6. Göçmenlerin Göç Yolu Üzerinde Karar Alma Süreçleri

Tablo 16: Gideceğiniz ülkeye hangi güzergâhların kullanılarak geçmeyi düşünüyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Botla Yunanistan'a geçeceğim sonrasını bilmiyorum	2	5,0
Yunanistan	34	85,0
Belirsiz İfade	4	10,0
Toplam	40	100,0

Anketimizde, Düzensiz göçmenlere gidecekleri ülkeye hangi güzergâhları kullanarak geçmeyi düşündüklerini sorduğumuzda; 40 düzensiz göçmenin tamamının Muğla üzerinden Yunanistan'a oradan da hedef ülkeye varmak istediklerini belirtmişlerdir. Burada katılımcıların % 90'u açıkça Yunanistan üzerinden geçeceğini belirtirken diğer % 10'u belirsiz ifadeler kullanmıştır. Belirsiz ifade kullanan % 10'luk kesimin diğer

sorulara verdiği cevaplardan onların da Yunanistan üzerinden hedef ülkeye geçmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 17: Muğla’da herhangi bir tanıdığımız var mı?

	Sayı	Yüzde
Arkadaşı var	2	5,0
Ablası var	1	2,5
Yok	34	85,0
Tanıdıklar	2	5,0
Akrabalar	1	2,5
Toplam	40	100,0

Katılımcıların % 85’inin Muğla’da herhangi bir tanıdığı yoktur, Katılımcıların % 15’inin Muğla’da tanıdığı vardır. Katılımcıların % 5’inin arkadaşı, % 5’inin tanıdığı, % 2,5’inin ablası, % 2,5’inin akrabası vardır.

Düzensiz göçmenlerin Muğla ilinin geçiş güzergâhı olarak seçmelerinde, Muğla’da herhangi bir tanıdıklarının olmamasının karar sürecine %15 gibi çok az bir oranda etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Muğla ilinde tanıdıkları olanlarla yapılan görüşmelerde bu kişilerle nerede ve nasıl tanıştıklarını sorduğumuzda, büyük bir çoğunluğunun ikinci kez Avrupa’ya geçmeye çalıştıklarını, ilk geldiklerinde Muğla’da geçmeye çalıştıkları süreçte tanıştıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 18: İnsan Tacirleri/Kaçakçılar; Size Geçiş Rotaları, İzleyecekleri Yollar, Bu Yolların Mesafeleriyle İlgili Ne Gibi Bilgiler Verdiler?

	Sayı	Yüzde
Kendisi gelmiş	7	17,5
Bilgi verilmiyor	9	22,5
Araştırma Yaptım	2	5,0
Sınırlı bilgi verdiler: Kolay ve hızlı	10	25,0
Alakasız	5	12,5
Sınırlı bilgi verdiler: fiyat konusunda	5	12,5
Bilmiyor	2	5,0
Toplam	40	100,0

Anketimizde konuyla alakalı tacirlerin güzergâhlar ve mesafelerle ilgili ne gibi bilgiler verdiği sorusuna, katılımcıların % 17,5'i bu güzergâhı daha önceden kullandığını ve bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların % 37,5'i sınırlı bilgi verdiklerini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılara gidilecek rotanın kolay ve hızlı olduğu yönünde, bazı katılımcılara da fiyat konusunda bilgi verilmiştir. Katılımcıların % 22,5'i de bilgi verilmediğini ifade etmiştir

3.7. Göçmen Kaçakçılığı Aktörleri Hakkındaki Görüşler

Tablo 19: İnsan Tacirlerini/Kaçakçıları Ve Kaçakçılık İşini Nasıl Algılıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Kaçakları Tanımıyorum	5	12,5
Cevapsız	9	22,5
Doğru bulmuyor	4	10,0
İyi bir şey	2	5,0
Karşıyım	2	5,0
Çok para istiyorlar	2	5,0
Onlara ihtiyaç var	11	27,5
Bilgim yok / Fikrim yok	3	7,5
Mecburuz	2	5,0
Toplam	40	100,0

Anketimizde, göçmen kaçakçıları ve kaçakçılık işini nasıl algıladıklarını sorulmuştur. Katılımcıların % 27,5'i kaçakçılara ihtiyaç olduğunu belirtmiştir, % 22,5'i bu soruyu yanıtı bırakmıştır, %12,5'i kaçakçıları tanımadığını, % 10'u da kaçakçılığı doğru bulmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların % 7,5'i kaçakçılarla ilgili fikrinin olmadığını ifade etmiştir, katılımcıların % 5'i çok para istediklerini, % 5'i kaçakçılığa karşı olduğunu, % 5'i de iyi bir şey olduğunu, % 5'i de kaçakçılara mecbur olduklarını ifade etmiştir.

3.8. Göçmen Kaçakçılığının İşleyiş Modeli Ve Kaçakçıların Göçmenlerin Karar Süreçlerine Etkisi

Düzensiz göçmenin bir şekilde insan taciriyle yolculuk esnasında iletişime geçmesiyle süreç başlıyor. Bu işleyişin bir takım temel kuralları var. Tacirler geçiş ücretini ve gidilecek rotayı kendi aralarında belirlemektedirler. Her rotanın mesafe ve risk

değerlendirmesi ile doğru orantılı bir şekilde ayrı bir ücreti vardır. Geçiş ücretini emanetçi olarak adlandırdıkları bir üçüncü kişi ya da kişilere teslim etmektedirler. Bazı düzensiz göçmenlerin Türkiye üzerinden Yunanistan'a geçmelerine bazılarının ise varmak istediği hedef ülkeye kadar ulaşmalarına garanti verilmektedir. Düzensiz göçmenler garanti verilen noktaya vardıklarında ödemeyi o anda emanetçiler tacirlere yapmaktadırlar. Dolayısıyla tacirler bu işleyiş modeli ile düzensiz göçmen üzerinde bir güven duygusu oluşturmakla beraber aynı zamanda riskin bir kısmını da üstlenmektedirler. Bu risk paylaşımı şu şekilde olmaktadır. Düzensiz göçmen/göçmenler hedef noktaya varmadan tacire hiçbir şekilde ödeme yapılmaz. Düzensiz göçmen/göçmenler hedef noktaya varmadan yakalanması durumunda tacirin o noktaya kadar yaptığı tüm masraflar yanmaktadır.

3.8.1 Fiyatlar Ve Ödeme Şekilleri

Tablo 20: Tacire/kaçakçıya ne kadar para ödediniz?

	Sayı	Yüzde
Para Ödemedim	9	22,5
Cevapsız	4	10,0
Kendisi Ödememiş	2	5,0
300-900 Dolar	12	30,0
1100-1700 Dolar	4	10,0
2250 Dolar	2	5,0
3500-3900 Dolar	3	7,5
4200-4800 Dolar	4	10,0
Toplam	40	100,0

Göçmen kaçakçıları ödemeyi dolar ya da Euro üzerinden almaktadır. Anketimizde, tacirlere ne kadar ödediklerini sordüğümüzda % 30'u 300-900 dolar aralığında, % 10'u 1100-1700 dolar aralığında, % 10'u 4200-4800 dolar aralığında, % 7,5'i 3500-3900 dolar aralığında, % 5'i 2250 dolar ödemiştir. Katılımcıların % 22,5'i hiç para ödemediğini belirtmiştir. Katılımcıların %10'u bu soruyu cevaplamamıştır. Katılımcıların % 5'i parayı kendilerinin ödemediğini belirtmiştir. İstanbul'dan Yunanistan adalarına bir kişilik ücret miktarı ortalama 300- 500 dolar olarak

bilinmektedir. Anketimizde bazı düzensiz göçmenler bu fiyatların üzerinde bir rakam belirtmiş olup bu kişiler aileleriyle birlikte Yunanistan'a geçmek istedikleri için toplam ödedikleri ücreti bizlere söylemişlerdir. Örneğin 8 kişilik bir aile kişi başı 500 dolardan toplam 4000 dolar ödediğini beyan etmiştir.

Yaptığımız anketler ve elde ettiğimiz bulgular neticesinde ücretlerin ödenmesinin değişik bir yöntemi olduğunu anlıyoruz. Ülkesinden ayrılan bir düzensiz göçmen insan taciri aracılığıyla Avrupa ülkesine geçmeye çalışacaksa bu yol üzerinden belirlenen güzergâhlara bölünmüş olarak Birçok geçiş güzergâhı seçenekleri vardır. (Batı Akdeniz Rotası- Afrika'dan başlayıp İtalya ve Malta'ya uzanır, Doğu Akdeniz Rotası- Orta Doğu veya Türkiye'den başlayıp, Yunanistan ve Avrupa ülkelerine kadar uzanır gibi,) fiyatlandırılma yapılmaktadır. Örneğin Suriye den Almanya'ya gitmek isteyen bir düzensiz göçmenin fiyatlandırması genelde şu şekilde olduğunu gözlemlenmiştir.

Suriye-Türkiye sınır ili,

Türkiye sınır ilinden- İstanbul veya Türkiye sınır ilinden direkt olarak Muğla,

İstanbul'dan- Muğla,

Muğla-Yunanistan,

Yunanistan-Avrupa ülkeleri

Yukarıda sınıflandırılan her güzergâhın ücreti ayrı olarak belirlenmiştir. Her güzergâhta bir emanetçi bulunmaktadır. Düzensiz göçmen ile tacir arasında belirlenen ücret ve düzensiz göçmenin varsa değerli evrakları (Pasaport, para, kimlik belgeleri, aile cüzdanı vs,) öncelikle emanetçiye teslim edilmektedir. Daha sonra düzensiz göçmen hedeflenen güzergâha vardığında emanetçiyle irtibata geçerek hedefe vardığını söyleyerek ödemeyi tacire yapması için onay vermektedir. Düzensiz göçmenin değerli evrak ve emanetleri bir sonraki güzergâhtaki üçüncü emanetçiye ulaştırılmaktadır.

Mülakat yapılan Afganistan uyruklu bir yabancıya Muğla'ya gelmenin maliyetini sorduğumuzda kendisi şu şekilde ifade etmiştir. "ben ailemde 4 kişiyle Almanya'ya girmek için karar verdik bunun için önce Türkiye'ye girmek için tacire 4 kişi için 1200 dolara anlaşma yaptık, ama parayı tacire ödemedim emanetçiye bıraktım. Türkiye'ye Kars ilinden giriş yaptım daha sonra emanetçiyle görüşerek parayı tacire ödemesini

söyledim ve o güzergâh tamamlanmış oldu. Daha sonra giriş yaptığım yerde başka bir tacirle görüştim onunla da İstanbul'a getirmek için 600 dolara anlaştık ve tacir bizi küçük bir dolmuşla İstanbul Aksaray a kadar getirdi daha sonra emanetçiyle irtibata geçtim anlaştığımız ücreti Karsta bulunan tacire ödemesini söyledim. Aksaray'da bir pansiyonda bir hafta kadar kaldık orada bu kez Yunanistan'a geçmek için yeni bir tacirle tanıştık onunla da 1600 dolara anlaştık. Aksaray'daki anlaştığımız tacirin adamları bizi Muğla Bodruma getirdi bizi toplamda 21 kişiydik. Bodrum'da bir gece kaldıktan sonra sabah erken saatlerde motor botla Yunanistan'ın Kos adasına geçmek için yola çıktık fakat denizde sahil güvenlik bizi yakaladı ve daha sonra buraya geldik.

Param İstanbul'daki emanetçide kaldı Yunanistan'a geçemediğimiz için tacire ödeme yapılmadı, Eğer Yunanistan'a geçmiş olsaydık Aksaray'daki tacirin parasını emanetçi ye ödemesini söyleyecektim ve Yunanistan'dan da yeni bir tacirle irtibata geçip Almanya'ya gidecektik" şeklinde açıklama yaptı.

3.8.2. Göç Rotalarında Değişiklik

Ülkelerin düzensiz göçmenler hakkında uygulamış oldukları politikalar, çıkarmış oldukları kanun ve yasal düzenlemeler,

Ülkeler arasındaki ikili anlaşma ve sözleşmeler,

İklimsel faktörler ve etkenler,

Sınır güvenliği uygulamaları göç rotalarının değişmesinde ve güncel tutulmasında etkilidir,

Ülkemizin Aralık 2019 yılında uygulamış olduğu açık kapı politikası sonucu göç rotasında değişikliğe gidilmesine sebep olmuştur. Şöyle ki doğu Akdeniz rotası olan ege sahillerinin geçiş rotası olarak kullanılırken açık kapı politikası sonucu Edirne Yunanistan arasındaki Pazarkule sınır kapısında geçmek için yeni rota belirlenmiş ve bu sınır kapısında aşırı bir yoğunluk oluşmuştur.

Düzensiz göçmenler Yunanistan tarafına geçmek için Pazarkule sınır kapımızda günlerce kamp kurarak bekleyişlerini kararlı bir şekilde sürdürmüşlerdir. Karşı tarafa geçmeye çalışırken hayatını kaybeden düzensiz göçmenler olmuş fakat buna rağmen hayatları pahasına da olsa bunun onlar için caydırıcı bir etken olmadığı aşağıda yer alan Fotoğraf-1 ve Fotoğraf-2 de görülmüştür.



Fotoğraf 1: Milliyet 29 Şubat 2020 (<https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-yunanistana-gecen-gocmenler-avrupanin-iclerine-yuruyor-6155318>)



Fotoğraf 2: TRT Haber1 Mart 2020 (<https://www.trthaber.com/haber/dunya/duzensiz-gocmenler-avrupanin-kapisinda-464131.html>)

Yunanistan hükümetinin kapalı kapı politikası uygulaması sonucu birçok düzensiz göçmen Pazarkule sınır kapısında belirli bir süre bekleyişlerini sürdürürken içlerinde maddi durumları iyi olanlar ege bölgesine geçerek göçmen kaçakçılara belirli ücret ödeme karşılığında lastik bot motorlarla ve teknelerle Yunanistan adalarına geçişlerini sürdürmeye çalışmaktadırlar. Muğla ili de bu geçiş noktalarının olduğu önemli bir konumdadır.

3.8.3. Kullanılan Ulaşım Araçları

Tablo 21: Hangi araçla/araçlarla hedef ülkeye geçmeyi düşündünüz?

	Sayı	Yüzde
Botla	24	60,0
Bilmiyor	1	2,5
Tekneyle	5	12,5
Tekne veya bot	7	17,5
Lastik bot ve tekne	1	2,5
Plastik bot	2	5,0
Toplam	40	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu % 60'ı hedef ülkeye botla geçeceğini, % 17,5'i tekne veya botla geçeceğini, %12,5'i tekneyle, % 5'i plastik botla hedef ülkeye geçeceğini belirtmiştir. Katılımcıların %2,5'i ne ile geçeceğini bilmediğini ifade ederken % 2,5'i lastik bot ve tekneyle geçeceğini belirtmiştir.

Muğla üzerinden Yunanistan'a deniz yolu ile geçildiğinden düzensiz göçmenlerin tamamı lastik bot motorlarla ya da tekne ile geçmeyi sürdürmeye çalışmaktadırlar. Tacirler bu bot motorlarla ve tekneleri kişi sayısına göre tedarik etmekte olup bir bot motorun maliyeti yaklaşık 5-10 bin dolar aralığındadır. Bot motorları genelde İstanbul'dan sipariş vererek temin edilmektedir.

Bot motorlara tacirlerin kendileri binmeyip, düzensiz göçmenler içinden gönüllü olan birini kaptan seçerek teknenin ya da botun kullanımı ile ilgili ayaküstü kısa bir bilgilendirme şeklinde eğitim vermektedirler. Daha sonra tedarik edilen bot motorların ve teknelerin kapasitesinin en az iki katı bazı zamanlar daha da fazla kapasiteyle düzensiz göçmeni bindirip Yunanistan adalarına doğru yolculuğa çıkarmaktadırlar.

Bu süreçte denizin dalgalı ve rüzgârlı olması sonucu bazı bot motorlar ve tekne kazaları olabilmektedir, bu kazaların çoğu ölümlerle sonuçlanmaktadır maalesef.

3.8.4. Geçiş Sürecinde Tercih Edilen Geçici Konaklama Mekânları

Tablo 22: İzleyeceğiniz rotaya ve gideceğiniz ülkeye nasıl karar verdiniz?

	Sayı	Yüzde
Kendi kararı	11	27,5
Arkadaşlarla	6	15,0
Ailesi ile birlikte	9	22,5
İnternette araştırırdım	2	5,0
Abisi karar vermiş	2	5,0
Kaçakçılar yönlendirdi	5	12,5
Akrabalar	4	10,0
Eş	1	2,5
Toplam	40	100,0

“İzleyeceğiniz rotaya ve gideceğiniz ülkeye nasıl karar verdiniz” sorusuna katılımcıların % 27,5’i kendi kararı olduğunu, % 22,5’i ailesi ile birlikte karar aldığını, % 15’i arkadaşlarıyla birlikte karar verdiğini, % 10’u akrabaları ile birlikte karar verdiğini, % 5’i abisinin tavsiye ettiğini, % 5’i internette araştırıldığını, % 2,5’i eşinin karar verdiğini ifade etmiştir. Geçiş sürecine kadar düzensiz göçmenler genelde İstanbul’un Fatih ilçesinin Aksaray semtinde pansiyon ve motellerde konaklamaktadırlar, Aksaray düzensiz göçmenler için adeta Avrupa’ya geçiş için her türlü bilgi ve düzenlemelerin yapıldığı bir “kaçak geçiş piyasası” olmuş durumdadır. Avrupa’ya geçmek için istedikleri her türlü bilgi ve kullanılacak araç gerece burada erişebilmektedirler.

Düzensiz göçmenler ayrıca Muğla sınırları içerisinde de geçiş yapacakları nokta veya bölgelerde hava koşulları, denizin dalga durumu gibi gerekli şartlar oluşuncaya kadar o bölgenin çevresindeki otel ve pansiyonlarda duruma göre birkaç gün kalabildikleri gözlemlenmiştir.

3.9. AB-Türkiye Mutabakatının Göçmen Kaçaklığı İşleyişine Ve Göçmenlerin Karar Süreçlerine Etkisi

Tablo 23: Gideceğiniz ülkenin göçmenler hakkında uyguladığı kanun ve uygulamalar hakkında bilginiz var mı?

	Sayı	Yüzde
Bilmiyorum/Yok	15	37,5
Var	1	2,5
Kısmen	2	5,0
İş sıkıntısı yok, para yardımı yapıyorlar	15	37,5
Göçmen hakları var	5	12,5
İyi davranıyorlar	2	5,0
Toplam	40	100,0

Katılımcıların % 37,5'i "Gideceğiniz ülkenin göçmenler hakkında uyguladığı kanun ve uygulamalar hakkında bilginiz var mı?" sorusuna var yanıtını vermiştir. Katılımcıların % 37,5'i iş sıkıntısı yok, para yardımı yapıyorlar şeklinde ifadeler kullanmıştır. Katılımcıların % 12,5'i göçmen haklarının olduğunu ifade etmiştir, Katılımcıların % 5'i kısmen bilgisinin olduğunu, % 5'i gidecekleri ülkede iyi davrandıklarını ifade etmiştir, Katılımcıların % 2,5'i gidecekleri ülkenin yasaları hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmiştir.

3.10. Türkiye'nin Yabancılar Üzerindeki İdari Uygulamaların Karar Süreçlerine Etkisi

Düzensiz göçmen olarak tanımladığımız yabancıların, 6458 sayılı Uluslararası Koruma ve Yabancılar kanununun 54. Maddesinde Sınır dışı etme kararı alınacakları şu şekilde tanımlamıştır;

(1) Aşağıdaki ifade edilen özelliklere sahip olan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

a) 5237 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirme sonucu ortaya çıkanlar

- b) Terör örgütünün yöneticisi konumunda olanlar, üye, destekleyici ya da çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi ya da destekleyicisi statüsünde bulununlar
- c) Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar
- ç) Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar
- d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar
- e) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler
- f) İkamet izinleri iptal edilenler
- g) İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler
- ğ) Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler
- h) Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler
- ı) Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler
- i) Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar
- j) İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar

(2) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında, sadece ülke güvenliği için tehlike oluşturduklarına dair ciddi emareler bulunduğu veya kamu düzeni açısından tehlike oluşturan bir suçtan kesin hüküm giymeleri durumunda sınır dışı etme kararı alınabilir,

Söz konusu kanunun bu maddesindeki şartlardan herhangi birini veya birden fazla maddesini ihlal eden yabancılar hakkında sınır dışı kararı alınmaktadır. Avrupa'ya geçmeye çalışan yabancıların büyük bir çoğunluğu ülkemize ya illegal giriş yaparken

ya da ülkemizi yasal olmayan yollardan çıkmaya çalışırken yakalanarak sınır dışı edilmektedir.

3.11. Göçmenlerin Hedef Ülkeye İlişkin Algıları ve Hedef Ülkeden Geri Dönme Kararı

Tablo 24: Hangi Ülkeye gitmek istiyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Yunanistan	4	10,0
İsveç	1	2,5
Belçika	5	12,5
Almanya	15	37,5
Fransa	5	12,5
İngiltere	5	12,5
Hollanda	5	12,5
Toplam	40	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğunun, % 37,5'inin, varmak istediği hedef ülke Almanya'dır. Katılımcıların % 12,5'inin ulaşmak istediği ülke Belçika, % 12,5'inin ulaşmak istediği ülke Fransa, % 12,5'inin ulaşmak istediği ülke İngiltere, % 12,5'inin ulaşmak istediği ülke Hollanda, % 10'unun ulaşmak istediği ülke Yunanistan'dır. Katılımcıların % 2,5'inin varmak istediği ülke İsveç'tir.

Tablo 25: Avrupa sizin için neyi ifade ediyor?

	Sayı	Yüzde
Güzel, huzurlu bir yer	2	5,0
Daha rahat, özgür, güvenli bir hayat	19	47,5
İş ve para	17	42,5
Özgürlük ve huzur	1	2,5
Akrabalarım orda	1	2,5
Toplam	40	100,0

Katılımcıların % 47,5'i için Avrupa daha rahat, özgür ve güvenli bir yaşama anlamına gelmektedir. Katılımcıların % 42,5'i için iş ve para anlamına gelmektedir, Katılımcıların % 5'i için güzel ve huzurlu bir yer anlamına, % 2,5'i için özgürlük ve huzur anlamına gelmektedir. Katılımcıların % 2,5'i akrabalarının Avrupa'da olduğunu belirtmiştir.

Tablo 26: Gideceğiniz Ülkede tanıdığınız var mı?

	Sayı	Yüzde
Ailesi	1	2,5
Var	4	10,0
Yok	7	17,5
Abim var	4	10,0
Akrabalar	14	35,0
Tanıdıklar ve arkadaşlar var	10	25,0
Toplam	40	100,0

Katılımcıların % 35'inin gideceği ülkede akrabaları, % 25,5inin tanıdıkları ve arkadaşları, % 10'unun abisi, % 2,5'inin ailesi vardır. "Gideceğiniz Ülkede tanıdığınız var mı?" sorusuna katılımcıların % 10'u sadece var cevabını verirken, % 17,5'i de tanıdığının olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 27: Gittiğinizde orada ne yapmayı düşünüyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
İşim Yok	1	2,5
Bir iş yapmayacak	1	2,5
Mobilyacılık	1	2,5
Her işi yaparım/ her işe razıyım	4	10,0
Cevapsız	22	55,0
Petrolde çalışacak	1	2,5
İş bulacak	4	10,0
Markette çalışacak	2	5,0
Daha önce gidenler iş kurmuş	4	10,0
Toplam	40	100,0

Katılımcılara hedef ülkede ne yapmak istedikleri sorulmuştur. Katılımcıların % 55'i bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır. Bunun da sebebi yapacak iş fikirleri ya da planları olmamasından kaynaklanmaktadır. Katılımcıların % 10'u ne iş olsa yaparım yanıtını vermiştir. Katılımcıların % 10'u daha önce gidenlerin orada iş kurduğunu ve onların yanında çalışacağını ifade etmiştir. Katılımcıların % 5'i markette çalışacağını, % 2,5'i işinin olmadığını, % 2,5'i bir iş yapmayacağını, % 2,5'i mobilyacılık ile uğraşacağını, % 2,5'i iş bulup çalışacağını ifade etmiştir.

Tablo 28: Hedef Ülkeye Vardığımızda Daha Sonra Kendi Ülkenize Geri Dönmeyi Düşünüyor Musunuz?

	Sayı	Yüzde
Bilmiyorum: Daha Düşünmedim	1	2,5
Evet	1	2,5
Hayır	32	80,0
Hayır, ailemi de yanıma alacağım	6	15,0
Toplam	40	100,0

Katılımcıların % 95'i kendi ülkesine geri dönmek istemediğini ifade etmiştir, Katılımcıların % 2,5'i kendi ülkesine geri dönmeyi düşünürken, % 2,5'i bu konuda düşünmediğini söylemiştir, Katılımcıların % 80'i net bir şekilde hayır cevabını verirken % 15'i de ailesini de yanına alacağını ifade etmiştir.

3.12. Göçmen Kaçaklığı Hakkında Risk Analizleri:

İlimize yasadışı yollardan giriş yaparak gelen düzensiz göçmenler, doğu ve güneydoğu Anadolu şehirlerinden ülkemize illegal olarak giriş yaparak organizatörler tarafından şok ev olarak adlandırılan evlere yerleştirildikten sonra İstanbul başta olmak üzere Ankara İzmir gibi nüfus yoğunluğunun fazla olduğu şehirlere götürülmektedirler. Bu şehirlere gelen/getirilen düzensiz göçmenler organizatörler aracılığıyla **yolcu başları** olarak tabir edilen şahıslarla irtibat kurmaktadır. Aralarında anlaşma sağlanması halinde düzensiz göçmenler kaçakçılara/organizatörlere verecekleri parayı **garantör, emanetçi** diye tabir edilen kuyumcu veya döviz bürosundaki şahıslara bırakmaktadırlar.

Düzensiz göçmenlerin hedef ülkeye varmak için ve göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinde kullanılan para transferleri genellikle gayri resmi bir yöntem olarak bilinen kişi ya da şirketlerin, buldukları ülkelerin dışındaki kişi veya kuruluşlara mevcut uygulama ve kuralların farklı olarak kayıt altına alınmadan para transfer edilmesini sağlayan, “hawala” sistemi ile yapılır. Hawala sisteminde yurt dışına kaçacak göçmen şahıslar paralarını ilk etapta göçmen kaçakçıları yerine emanetçi diye tabir edilen buldukları ülkedeki (genellikle kuyumcu, döviz bürosu çalışanı) şahıslara verir. Göçmenler gitmek istedikleri varış noktasına ulaştığında o ülkede bulunan anlaşmalı kuyumcu ya da emanetçilere uğrayarak çekmiş oldukları bir video, mesaj veya kod ile parasını bırakmış olduğu emanetçiye bilgi verir. Göçmen kaçakçılığı faaliyetini yürüten kaçakçılar paralarını bu emanetçi diye tabir edilen şahıslardan alır. Varış ülkesindeki Emanetçi bu işlem için emanet paradan belirlemiş oldukları komisyonunu kesip alır. Alınan bu komisyonu daha sonra iki arabulucu (kuyumcu veya emanetçi) kendi aralarında paylaşırlar. Bu yöntemle para akışları kayıtlara geçmediği gibi transferin takibi de mümkün olmamaktadır. Hawala organize suç örgütleri tarafından da sıklıkla kullanılan güven esasına dayalı bir sistemdir.

Göçmen şahıslar kaçakçılar/yolcu başları olarak tabir edilen şahıslarla görüştükten sonra bunların yönlendirmesi ile ege kıyılarına özellikle Muğla İzmir ve Aydın illerine gelmekte/getirilmektedirler. Bu illere gelen/getirilen göçmenleri ildeki diğer kaçakçılar/yolcu başları diye tabir edilen şahıslar karşılamakta ve kalacakları otellere/pansiyonlara vb. yerleştirmektedirler. Göçmenler çıkış yapılacak zamana kadar bu otellerde/pansiyonlarda konaklamaktadırlar. Hava şartları, denizin dalga durumu gibi dış etmenlerin yanı sıra göçmen sayısı da belirli bir sayıya ulaştığında çıkış hazırlığı yapılır ve düzensiz göçmenler önceden belirlenen çıkış noktasından Yunanistan ve İtalya adalarına yasadışı yollardan motor botlarla veya teknelerle geçişleri sağlanmaktadır.

3.13 Avrupa Ülkelerine Geçiş Güzergâhı Olarak Tercih Edilen Muğla İlinde Yapılan Tespitler ve Buna Yönelik Alınan Tedbirler:

1- Düzensiz göçmenlerin Bodrum ilçesinden başlayıp Fethiye ilçesine kadar tüm koyları göçmen kaçakçılığı için kullandıkları,

- 2-** Göçmen kaçakçılarının/aracıların kontrollerinde birden fazla tekne bulundurmaları,
- 3-** Teknelerin dikkat çekmemek amacıyla göçmen suçu kaydı bulunmayan veya suç kaydı bulunmayan kişiler üzerinde tescil edildikleri, ancak yine kendileri tarafından kullanıldığı veya karşıya geçecek olan düzensiz göçmenlerin içerisinde gönüllü olan birisini belirleyip ona kısa sürede tekne veya lastik motor botları kullanabilmeleri için eğitim verdikleri,
- 4-** Dikkatleri uzaklaştırmak adına çıkış yapılacak noktalardan çıkış saatlerine yakın ihbarların artırılarak kolluk kuvvetlerinin dikkatini başka alanlara çevrilmeye çalışıldığı,
- 5-** Göçmen kaçakçılarının/aracıların çıkış yapılmadan önce deşifre olup olmadıklarını öğrenmek için sahilde kısa turlar yaptıkları, sahil güvenlik görevlileri tarafından kontrol edildiklerini anladıklarında çıkış noktalarını değiştirdikleri veya çıkışı iptal edip başka bir zamana erteledikleri gözlemlenmiştir. Muğla ilinde göçmen kaçakçılığının önlenmesine yönelik aşağıdaki tedbirler alınmaktadır.
- a-** Muğla İline giriş bağlantılı karayollarında yol kontrol ve arama faaliyetlerinin sürekli olarak icra edilmesi,
- b-** Kolluk kuvvetleri ile gerekli koordinasyon ve işbirliklerine önem verilmesi,
- c-** Sorumluluk alanında bulunan işletmelerin kontrollerinin yapılarak izinsiz yabancı çalıştırdığı tespit edilen işyerlerine gerekli idari yaptırımların uygulanması,
- d-** Bölgede bulunan otel, pansiyon vb. gibi işletmelerde kalan yabancıların düzenli kontrollerinin yapılması.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Göç çağı olarak adlandırabileceğimiz günümüz dünyası zaman ve mekân sıkışması yaşayarak küresel bir köy haline gelmektedir (McLuhan ve Powers, 2001). Küreselleşme çok boyutları olan bir süreçtir. Bununla birlikte tüm dünyada da gerçekleşen ve uluslararası göç hareketliliği olarak nitelendirilen olgu modern toplum yapısı ve günümüz dünyasını göçler çağı olarak adlandırmamıza sebep olmaktadır (Miller ve Castles, 2008: 5). Özellikle 2015 yılı ve sonrasındaki gelişmeler düzensiz göç açısından Avrupa ve Türkiye'yi doğrudan etkilemektedir.

2015 sonrasındaki veriler düzensiz göç olgusuna ilişkin veriler II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'ya geçen en fazla insan hareketliliği olduğunu göstermektedir. Bu süreçte göçmenlerin en etkin olarak kullandığı rota Doğu Akdeniz ve Batı Balkan rotasıdır. Bu iki rotadan toplamda 1.649.033 göçmen yasadışı yollarla Avrupa'ya geçmiştir. Türkiye'nin, dış göç, yabancı giriş-çıkış oranlarına bakıldığında ilgi odağında olduğu açıkça görülmektedir, 1990'dan itibaren Türkiye'ye olan ilgi artmıştır.

1989-1999 yılları arasında ülkemize giren toplam yabancı sayısına günümüzde yalnızca bir yılda ulaşılmıştır. Bu durum mültecilerde, geçici koruma ve düzensiz göçmen sayılarında da benzerlik göstermektedir. Ülkemiz, 2012'de 14,237 göçmenle başlamış ve 2020'nin Nisan ayında 3.580.263'ye ulaşan Suriyelilere geçici koruma statüsü tanımış, aynı zamanda uluslararası koruma başvurusuna yılda ortalama 63,483 göçmen başvuru yapmaktadır (Şişman ve Balun, 2021: 76).

Bir kişinin bir ülkeye meşru olmayan bir şekilde giriş yapması ve yasadışı bir şekilde ülke sınırları içerisinde kalması ya da kişinin yasal yollarla giriş yapması şeklinde tanımlanan Düzensiz göçler, bireylerin, grupların ve tüm toplumun yaşamı olumlu ya da olumsuz etkileyen aktif ve devamlı bir süreçtir. Düzensiz göç olgusunun temelinde sosyal, iktisadi, siyasi ve askeri nedenler yatmaktadır. Düzensiz göç ile birlikte aile, eğitim, siyaset, din, ekonomi kurumları etkilenmektedir. Bu süreç hem menşee ülke hem de gidilen ülke açısından toplumsal değişim yaratmaktadır.

Saha araştırmasına dayan bu çalışmada gözlem, görüşme ve anket tekniklerine başvurulmuştur ve 40 kişiye anket uygulanmıştır. Yapılan görüşmeler kısmi olarak sahada ve Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne bağlı Ula Geri Gönderme Merkezi

Müdürlüğü'nde gerçekleşmiştir. Bu çalışmaya katılan göçmenlerin göçmen profiline baktığımızda cinsiyet değişkenine göre katılımcıların büyük çoğunluğu erkektir. Bu veri “Günümüzde göç sürecine kadınlar da dâhil olmuştur” varsayımını desteklemektedir. Ancak Castles ve Miller’ın ifade ettiği gibi göçün kadınsılaşması varsayımını desteklememektedir. Araştırmamıza katılan katılımcıların menşeleri Afganistan, Filistin, Pakistan, İran, Suriye, Lübnan, Güney Afrika, Somali, Mısır, Orta Afrika, Sirilanka’dır. Yaş değişkenine göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu 17-49 yaş aralığındadır, Bu durum bize gençlerin daha fazla göçmen olarak gelişmiş ülkelere yerleştiğini göstermektedir. Gençlerin nüfusun diğer kesimine nazaran daha fazla göç etmesi gittikleri ülkede aktif iş gücüne katılma olasılıklarının daha fazla olması, hayattan beklentisinin daha fazla olması, göç esnasında daha çevik davranması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Katılımcıların Türkiye’ye gelme zamanına baktığımızda büyük çoğunluğu 2019 ve 2020 yıllarında gelmiştir.

Katılımcıların kendi ülkelerinden ayrılma sebeplerine baktığımızda Anketimize katılanların iş bulmak için, rejim baskısı, savaş/ geçim sıkıntısı, maddi yetersizlikler yüzünden, ülkesinden ayrılmak istediğini ifade etmiştir. Burada savaş, iş, ailevi nedenler ve siyasal nedenlerden dolayı göçmenler ülkelerini terk etmişlerdir. Ayrıca 2015-2020 yılları arasında düzensiz göçmenlerle yapmış olduğumuz mülakatlar ve yapılan idari işlemlerin sonucunda; düzensiz göçmenler; kendi ülkelerini genelde ekonomik sıkıntılarının olması, iş imkânlarının hiç olmaması veya kısıtlı olması nedeniyle terk ettikleri sonucunu göstermektedir. Bu insanlar Avrupa’ya, kendilerine iyi bir gelecek kurmak veya çocuklarına iyi bir yaşam sunabilmek için göç etmek istemektedirler. Yapmış olduğumuz araştırmada görüştüğümüz düzensiz göçmenlerin yaklaşık %75’nin hiçbir gelirin olmadığına görmekteyiz. Diğer yandan yakalanan düzensiz göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun ailesinin kaynak ülkede bıraktığını yalnız başına hedef ülkeye varmaya çalıştığı orada ekonomik anlamda geçimini sağlayabilecek bir iş bulduktan sonra ailelerini götürmek istediklerini ifade etmiş olmaları da göçün asıl sebebinin ekonomik olduğunu işaret etmektedir.

Katılımcıların geçiş bölgesi olarak Muğla İlini tercih etmesinde Muğla ili sahil şeridi içerisinde ülkemize ait irili ufaklı 87 ada/adacığa sahip olması ve Yunanistan’ın; Rodos, Kos, Sakız vb ada/adacıklarına yakın mesafelerde olması münasebetiyle

düzensiz göçmenlerin bu bölgeyi tercih etmelerinde etken olmuştur. Düzensiz göçmenlerin deniz yolu ile ülkeden çıkış noktalarından biri olan Muğla ili aynı zamanda yaklaşık 1480 km denize kıyı mesafesiyle Türkiye'nin en büyük kıyı sahil şeridine sahip il olması münasebetiyle komşu ülke olan Yunanistan'a ait ada/adacıklarına geçiş noktaları çok fazladır. Bu kıyı mesafesinin genişliği geçiş noktası olarak Muğla'nın tercih edilme nedenlerinden birisidir. Bu ifade "Ülkemizi geçiş bölgesi olarak kullanan düzensiz göçmenlerin Muğla'yı geçiş noktası olarak tercih etmesinde coğrafi yakınlık etkili olabilir" varsayımımızı desteklemektedir. Ayrıca Muğla güzergâhında Yunanistan adalarına geçiş maliyetlerinin daha ucuz olması ve geçişin daha kolay olması da tercih sebepleri arasında yer almaktadır. Muğla ilinde Yunanistan'a geçişlerin ucuz olmasının nedenlerine baktığımızda, öncelikle mesafenin çok yakın olması ve bu yakınlıktan dolayı tercih edilen geçiş araçlarının motor bot gibi ucuz maliyetli olması, tedarikinin ve satın alınmasının daha kolay olduğu gözlemlenmiştir. Bu kısa mesafeli geçiş araçlarının seçilmesi kişi başı maliyetlerinin düşmesine sebep olmaktadır. Diğer taraftan uzak mesafeli geçiş noktalarından tercih edilen ulaşım araçları daha donanımlı ve daha büyük tekne, kotra, yat vs. olması ve bu tür donanımlı deniz araçlarının tedariki, satın alınması belirli prosedür ve kayıtları gerektirdiğinden maliyetlerini ve beraberinde yakalanma risklerini de artmakta olduğu anlaşılmıştır. Ege denizinde Yunanistan adalarına ulaşılması halinde Avrupa Birliği topraklarına ilk giriş yapılması ve Türkiye'nin de son çıkış noktalarından birisi olan Muğla geçiş trafiği yukarıdaki bahsedilmiş olan etkenlerden dolayı yoğun olan bir bölgedir. Bu yoğunluk her geçen yıl daha da artmaktadır.

Düzensiz göçmenlerle ilgili bir diğer konu da göçmen kaçakçılığıdır. Göçmenler, kaçakçıları Türkiye'ye girmek ya da Türkiye'den yasa dışı yollarla çıkmak amacıyla kullanabilmektedirler. Göçmenlerin Türkiye'den ayrılıp göç yolculuklarına devam etme ve bu amaçla kaçakçılarla iletişime geçme kararlarında, statülerine yönelik kendilerine uygulanan mevzuat ve göç politikalarındaki sınırlamalarının da kısmen rolü bulunmaktadır. Bu çalışmanın amaçlarından bir tanesi "Göçmenlerin Muğla ilini tercih etmesinde göçmen kaçakçılığı faaliyetleri ne kadar etkili olmuştur?" sorusunu yanıtlamaktır. Burada düzensiz göç sürecinde insan kaçakçılığı düzensiz göç sürecinde önemli rol oynamaktadır.

Göçmen kaçakçılığı süreci, göçmenin insan taciriyle yolculuk esnasında iletişime geçmesiyle başlamaktadır. Bu işleyişin bir takım temel kurallar çerçevesinde yürütüldüğü anlaşılmıştır. Tacirler geçiş ücretini ve gidilecek rotayı kendi aralarında belirlemektedirler. Her rotanın mesafe ve risk değerlendirmesi ile doğru orantılı bir şekilde ayrı bir ücreti vardır. Geçiş ücretlerinin ödemesini kayıtsız paraların transfer edilmesini sağlayan, “hawala” sistemi ile yapmaktadırlar. Bazı düzensiz göçmenlerin Türkiye üzerinden Yunanistan’a geçmelerine bazılarının ise varmak istediği hedef ülkeye kadar ulaşmalarına garanti verilmektedir. Düzensiz göçmenler garanti verilen noktaya vardıklarında ödemeyi o anda emanetçiler tacirlere yapmaktadırlar. Dolayısıyla tacirler bu işleyiş modeli ile düzensiz göçmen üzerinde bir güven duygusu oluşturmakla beraber aynı zamanda riskin bir kısmını da üstlenmektedirler. Bu risk paylaşımı şu şekilde olmaktadır. Düzensiz göçmen/göçmenler hedef noktaya varmadan tacire hiçbir şekilde ödeme yapılmaz. Düzensiz göçmen/göçmenler hedef noktaya varmadan yakalanması durumunda tacirin o noktaya kadar yaptığı tüm masraflar yanmaktadır. Araştırma bulgularına göre Göçmen kaçakçıları ödemeyi dolar ya da Euro üzerinden almaktadır. Ülkesinden ayrılan bir düzensiz göçmen insan taciri aracılığıyla Avrupa ülkesine geçmeye çalışacaksa bu yol üzerinden belirlenen güzergâhlara bölünmüş olarak Birçok geçiş güzergâhı seçenekleri vardır. Batı Akdeniz Rotası- Afrika’dan başlayıp İtalya ve Malta’ya uzanır, Doğu Akdeniz Rotası-Orta Doğu veya Türkiye’den başlayıp, Yunanistan ve Avrupa ülkelerine kadar uzanır ve fiyatlandırılma buradaki mesafelere göre yapılmaktadır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu Muğla üzerinden Yunanistan’a oradan da hedef ülkeye varmak istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu hedef ülkeye lastik motor botlarla geçeceğini diğerleri tekne ve benzeri araçlarla geçeceğini belirtmiştir. Satın alınmış olan lastik motor botlar genelde düzenli bakımlarının yapılmamış olması, güvenlik önlemlerini artıran teçhizatlarının ya eksik ya da hiç olmadığı gözlemlenmiştir. Bu gibi eksikliklerin olduğu araçların kullanılması da geçiş sürecinde denizin dalgalı ve rüzgârlı olması sonucu bazı motor bot ve tekne kazalarına sebep olabilmektedir bu kazaların çoğu ölümlerle sonuçlanmaktadır.

Katılımcılar izleyeceği rotaya kendisi, ailesi ile birlikte, arkadaşlarıyla, akrabaları ile ailesinin tavsiyesiyle, internetten aracılığıyla, eşi ile birlikte vermiştir. Katılımcıların

büyük çoğunluğunun varmak istediği hedef ülke Almanya'dır. Diğerleri de Belçika, Fransa, İngiltere, Hollanda, Yunanistan ve İsveç'e ulaşmak istemiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu için Avrupa daha rahat, özgür ve güvenli bir yaşam ile iş ve para anlamına gelmektedir. Katılımcılara hedef ülkede ne yapmak istedikleri sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Bunun da sebebi yapacak iş fikirleri ya da planları olmamasından kaynaklanmaktadır. Katılımcıların bir kısmı ne iş olsa yaparım yanıtını vermiştir. Katılımcıların bir kısmı daha önce gidenlerin orada iş kurduğunu ve onların yanında çalışacağını ifade etmiştir. Katılımcıların bazıları markette çalışacağını, bazıları mobilyacılık ile uğraşacağını, bazıları da iş bulup çalışacağını ifade etmiştir.

Yapılan tespitler neticesinde genel anlamda göçmen kaçakçılığı ile mücadelelerin artırılması ve geliştirilecek politikaların kaçakçılara olan talebin azaltılmasını amaçlanmalıdır. Araştırmadan da anlaşıldığı üzere, düzensiz göçmenlerin kaçakçılara ihtiyaç duymasındaki en temel ortak neden güvenli ve yasal yolların bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Bazı düzensiz göçmenler vize başvurularında bulunup başarısız olduklarından, bazıları da aile birleşimi ve üçüncü bir ülkeye mülteci olarak yerleştirilmeleri için yaptıklarından bahsetmişler ve bu başvuruların sonuçlarını uzun sürdüğünü ifade etmişlerdir. Bu süreçte insan kaçakçılarıyla temas etmenin normal olduğunu ve bu durumun göç yolculuklarının doğal bir parçası olduğunu kabul ettikleri anlaşılmaktadır.

Ülkemizin de içinde bulunduğu transit ülkelerin sınır güvenliği ve kontrollerinin artırılması, nihayetinde düzensiz geçiş girişimlerini bir dereceye kadar caydırıp engellerken, diğer yandan da kaçakçıların gelir elde etmelerini ve kârlarını da bir süreliğine azaltmaktadır. Ancak bu durum göçmenlerin kaçakçılara olan talebi düşürmemektedir. Sadece göç rotalarında ve geçiş güzergâhlarında değişikliklere sebep olduğu gözlemlenmiştir.

Uluslararası korumanın birçok ülkede etkin bir şekilde hayata geçirilmesi için uluslararası antlaşmalar, protokoller ve çalışmalar yapılarak, düzensiz göçün kontrollü bir şekilde hareketini sağlayıp, özellikle sığınmacı ve mültecilerin kaçakçılarla olan bağlantılarını azaltarak bu piyasaya olan talebi azaltmak en etkili yöntemlerdendir.

Sığınmacı ve mültecilerin üçüncü ülkelere yerleştirilmesi için çalışmalar daha da hızlandırılarak refakatiz çocuklara, kadınlara, ailelere özel ihtiyaç sahiplerine aile birleşimlerine bir takım yasal düzenlemelerle öncelik sağlanarak mülakat ve değerlendirme sürelerinin kısaltılması gerekmektedir.

Üçüncü ülkelerin yerleştirme kontenjanlarının sembolik rakamlardan kurtularak büyük ölçüde artırılması da bu düzensiz göçün azalmasına olumlu katkısının olacağı değerlendirilmektedir.

Yeniden yerleştirme ve aile birleşimiyle ilgili farkındalık eğitimleri özel programlar yapılarak göçmen ve mültecilerin kaçakçılara insan tacirlerine duyulan ihtiyaç da engellenebilir.

Uluslararası göç örgütünün kitlesel göç hareketlerinin yoğun olduğu; Suriye, Afganistan, Lübnan, Filistin, Pakistan... vb gibi ülkelerde Almanya, Hollanda, Belçika ve diğer Avrupa ülkelerine aile birleşimi vizesini kolaylaştırıcı çalışmalar yapılarak “özel ihtiyaç sahibi ve aile destek programları daha etkin hale getirilmelidir.

Düzensiz göçle mücadelede hedef ülke ve kaynak ülkelerin işbirliğinin yanında transit ülkelerle ilgili işbirliği ve uluslararası antlaşma ve protokollerin yapılması gerekmektedir. Yapmış olduğumuz araştırmada düzensiz göçmenlerin hedef ülkelere varmak için kaçakçıların göçmenlere sunduğu karmaşık ve zorlu seyahatlerde “her şey dâhil” uygulamalarında düzensiz göçmenin ancak hedeflenen ülkeye varması durumunda paranın ödendiğini hedefe varılamaması durumunda ödeme işleminin yapılmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum düzensiz göçmenlerin yaşanan aksaklıklar sonucunda transit ülkelerde sıkışıp kalmasına neden olmaktadır. Bu durum düzensiz göçmenleri hem insan tacirlerine ve kaçakçılara mahkûm etmekte hem de kaçakçıların paralarını alamamaları sebebiyle insan ticareti riskine karşı karşıya kalma ihtimallerine sebep olmaktadır. Bu kapsamda menşe ülkeler ve hedef ülkelerin yapmış oldukları işbirliğine muhakkak transit ülkelerinde mutlaka dâhil edilerek bu ülkelerin sorun ve ihtiyaçlarına çözüm olacak politikalar üretilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

IOM. (2021, Mart 28). Sınır Yönetimi: <https://turkey.iom.int/tr/s%C4%B1n%C4%B1r-y%C3%B6netimi> adresinden alındı

Arıkan, R. (2004). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Ankara: Asil Yayın.

Atasü Topcuoğlu, R. (2016). Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*.

Bal, H. (2015). *Kent Sosyolojisi*. Bursa : Sentez Yayıncılık .

Balyemez, M. (2019). Tehdit ve Umut Algısı Çıkmasına Sıkışan Düzensiz Göçmenler ve KKTC'nin Göçmen. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 517-531. doi: 10.21733/ibad.626477.

Castles, S., & Miller, M. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (B. U. Bal, & İ. Akbulut, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Çağlayan, S. (2006). Göç ve Göç Kuramları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 67-91.

Çelik, D. Ş., & Şemşit , S. (2019). Kale Avrupası Yaklaşımı ve Düzensiz Göç. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 279-294.

Danış, A. D. (2004). Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye. *Birikim*, 216–224.

Düvell, F. (2008). Transit, Migration and Politics: Trends and Constructions on the Fringes of Europe. *IMISCOE Policy Brief*.

GİGM. (2013). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)*. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

GİGM. (2017). *2016 Yılı Göç Raporu*. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

Göç Terimleri Sözlüğü. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.

GİB. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>.

Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğü, <https://mugla.goc.gov.tr/>

Gökçe, B. (1988). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Savaş Yayınları.

İçduygu, A. (2000). The Politics of International Migratory Regimes: Transit Migration Flows in Turkey. *International Social Science Journal*.

İçduygu, A., & Aksel, D. B. (2012). *Türkiye'de Düzensiz Göç*. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü Türkiye.

IOM. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. (R. Perruchoud, & J. Redpath-Cross, Dü) Uluslararası Göç Örgütü.

IOM. (2017). *Iom Regional Response To The Syria Crisis*.

IOM. (2018). *Migration Report 2018*. Geneva: International Organization for Migration.

IOM. (2020). *2020 Göç Raporu: Göç ve Göçmenler Küresel Bakış*.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kepenek, E. B., & Uğuzman, T. (2018). Haydi Köyümüze Geri Dönelim! Tersine Göçün Sosyoekonomik Etkileri: Yeni Yol Köyü Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11-36.

Keser, İ. (2011). *Göç ve Zor: Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (D. Kömürcü, & O. Akınhay, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

McAuliffe, M., & Laczko, F. (2013). Report Overview. M. McAuliffe, & F. Laczko içinde, *Migrant Smuggling Data and Research: A Global Review of the Emerging Evidence Base* (s. 1-25). Switzerland: International Organization for Migration.

Mcluhan, M., & Powers, B. (2001). *Global Köy*. (B. Ö. Düzgören, Çev.) İstanbul: Scala.

Memişoğlu, F., & Yiğit , C. (2019). Uluslararası Göç ve Kalkınma: Teori ve Güncel Meseleler. *Yıldız Social Science Review*, 39-62.

Swing, W. L. (2013). Foreword. M. McAuliffe, & F. Laczko içinde, *Migrant Smuggling Data And Research: A Global Review Of The Emerging Evidence Base* (s. III-IV). Switzerland: International Organization for Migration.

Şeker, B. D., & Uçan Gülten. (2016). *Göç Sürecinde Kadın* (Cilt 14). Sosyal Bilimler Dergisi.

Şişman, Y., & Balun , B. (2021). Transit Göç ve Türkiye. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 61-79.

Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri ve Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi* , 125-140.

Tokgöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yenidünya, A. C., & Alşahin , M. (2009). Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK. m.79) . *TBB Dergisi*, 1-50.

EKLER

EK 1. Anket Soruları

ÜLKEMİZİ GEÇİŞ BÖLGESİ OLARAK KULLANAN DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN MUĞLA İLİNİ TERCİH ETME NEDENLERİ ÜZERİNE ANKET ÇALIŞMASI

1- Ne Zaman Türkiye'ye Geldiniz?

2- Hangi Ülkeden Geldiniz?

3- Cinsiyetiniz?

4- Kaç Yaşındasınız?

5- Öğrenim durumunuz?

6- Aylık ortalama bir geliriniz var mı?

7- Kaç kişilik bir aileniz var?

8- Medeni durumunuz?

9- Tacire/kaçakçıya nasıl eriştiniz?

10- İnsan tacirlerini/kaçakçıları ve kaçakçılık işini nasıl algılıyorsunuz?

11- Tacire/kaçakçıya ne kadar para ödediniz?

12- Sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

13- Neden ülkenizden ayrılmak istiyorsunuz/ülkeniz neyi ifade ediyor sizin için?

14- İzleyeceğiniz rotaya ve gideceğiniz ülkeye nasıl karar verdiniz?

15- Bu kararı bir tavsiye üzerine mi aldınız? Yoksa tamamen kendi bireysel fikriniz mi?

16- Gideceğiniz ülkeye hangi güzergâhların kullanılarak geçmeyi düşünüyorsunuz?

17- Neden Muğla güzergâhını seçtiniz?

18- Muğla'da herhangi bir tanıdığınız var mı?

19- İnsan tacirleri/kaçakçılar; size geçiş rotaları, izleyecekleri yollar, bu yolların mesafeleriyle ilgili ne gibi bilgiler verdiler?

20- Hangi araçla/araçlarla hedef ülkeye geçmeyi düşündünüz?

21- Avrupa sizin için neyi ifade ediyor?

22- Hangi Ülkeye gitmek istiyorsunuz?

23- Gideceğiniz ülkede herhangi bir tanıdığınız var mı?/gittiğinizde orada ne iş yapmayı düşünüyorsunuz?

24- Gideceğiniz ülkenin göçmenler hakkında uyguladığı kanun ve uygulamalar hakkında bilginiz var mı?

25- Hedef ülkeye vardığınızda daha sonra kendi ülkenize geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

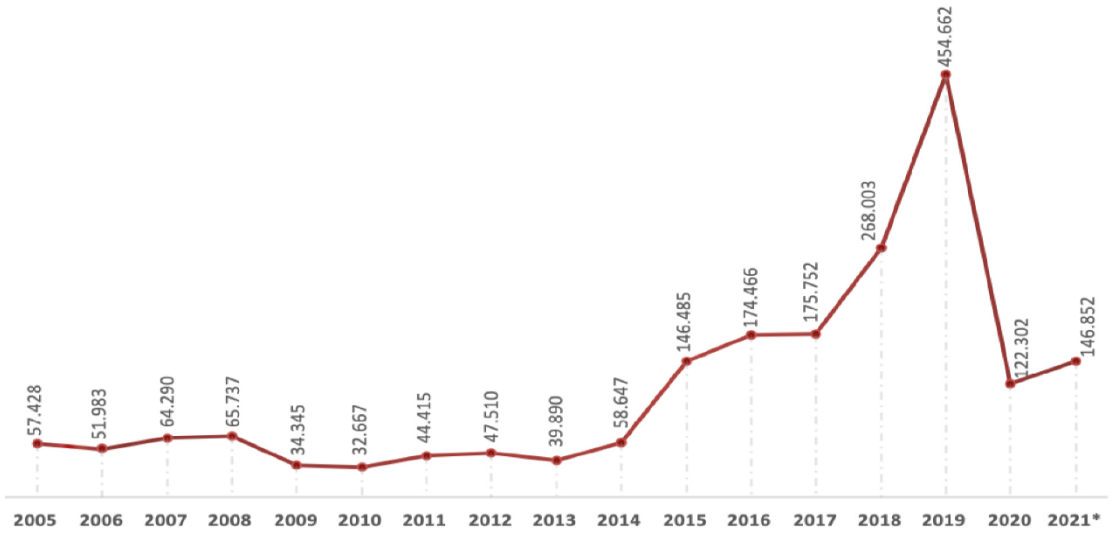




Şekil 5: 2019 Yıl Sonu İtibariyle İllere Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenler



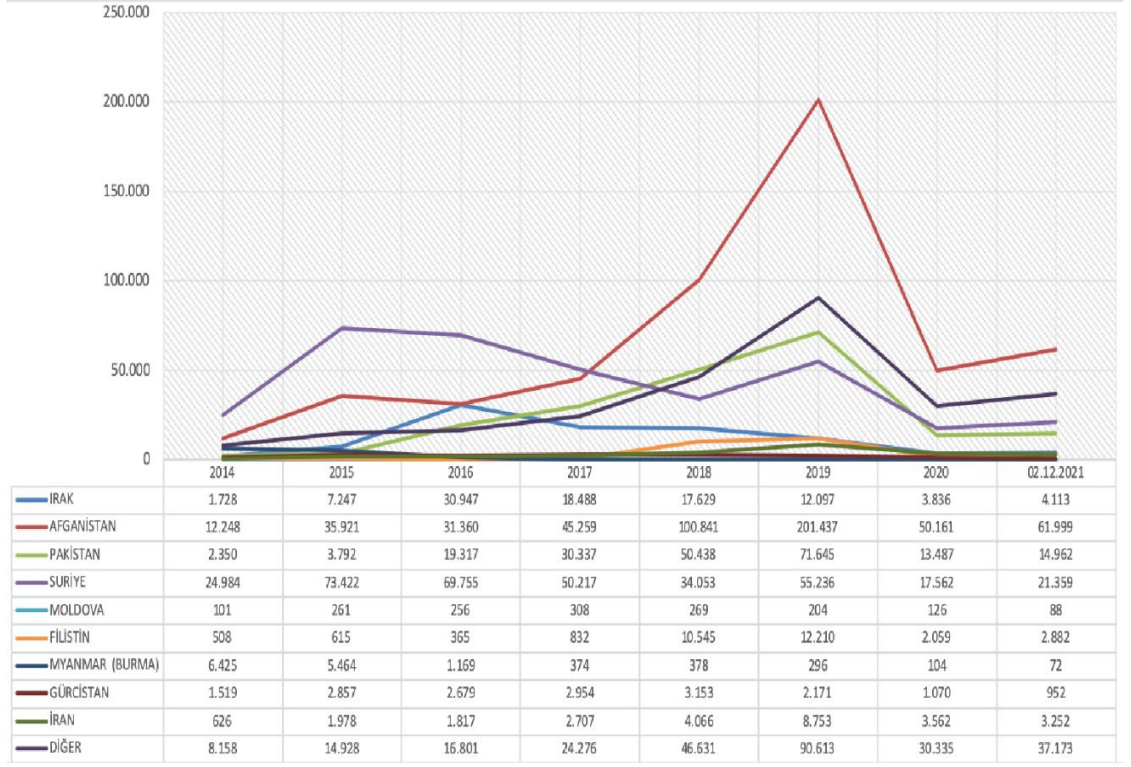
YILLARA GÖRE YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMEN SAYISI



02.12.2021 tarihi itibarıyla*

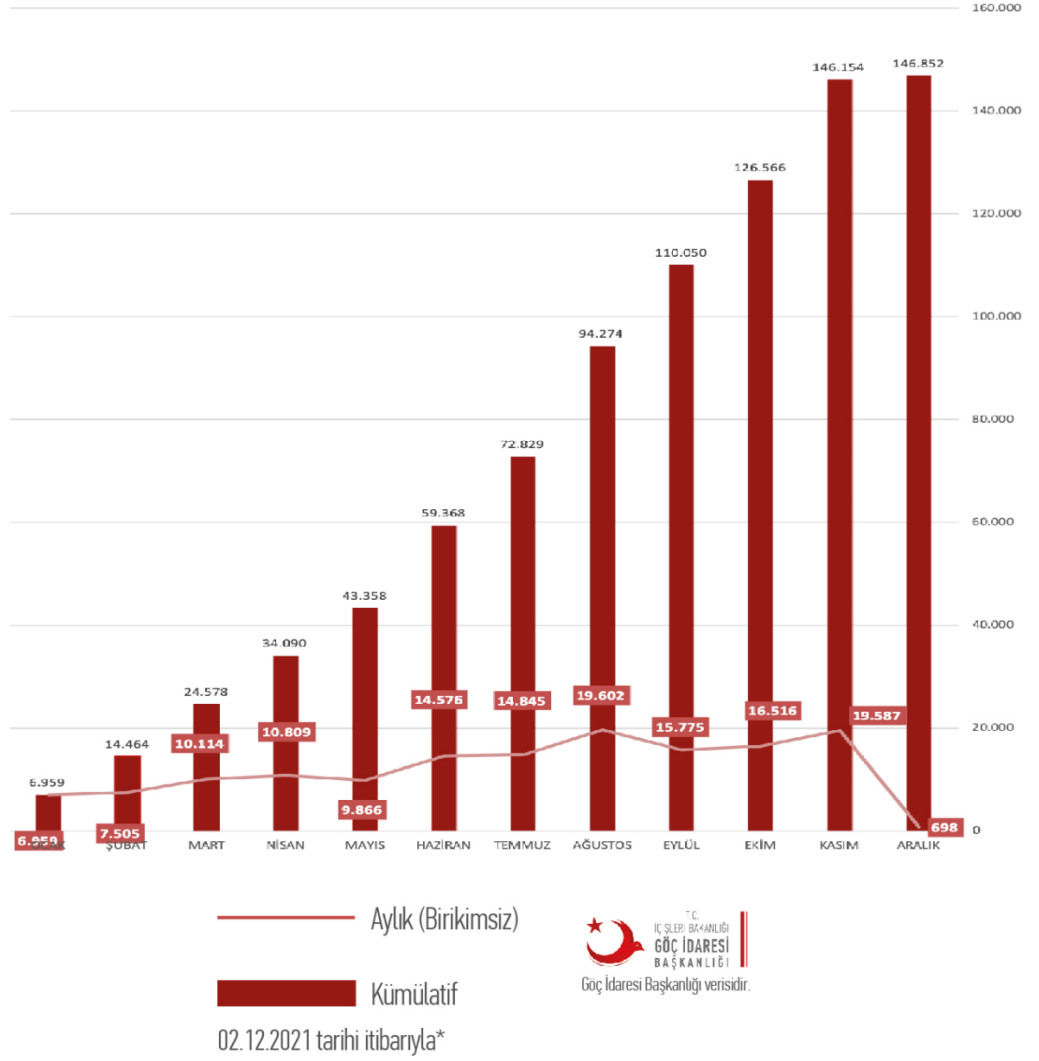
Şekil 6: Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı

YILLARA GÖRE YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN UYRUK DAĞILIMI



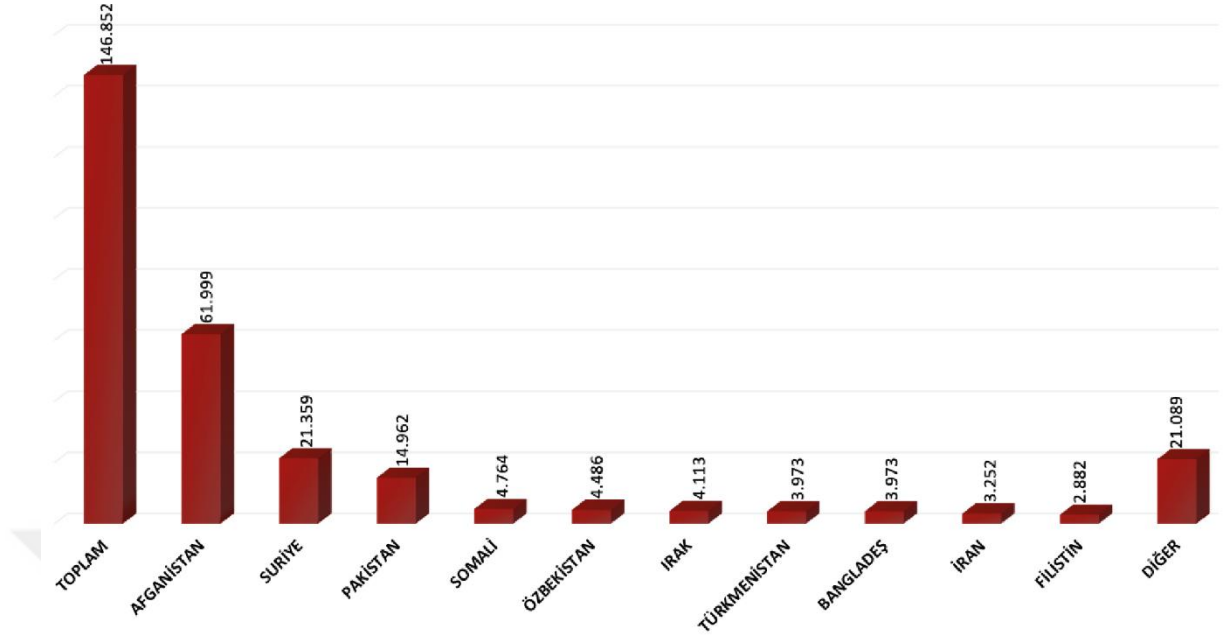
Şekil 7: Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyruk Dağılımı

YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMEN AYLIK VE KÜMÜLATİF TOPLAMLARI



Şekil 8: Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Aylık ve Kümülatif Toplamları

YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMENLER (İLK 10 UYRUK)



02.12.2021 tarihi itibarıyla*

Şekil 9: Yakalanan Düzensiz Göçmenler İlk On Ülke Uyruk Dağılımı

EK 3. Fotoğraflar



Fotoğraf 3: Milliyet 29 Şubat (<https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-yunanistana-gecen-gocmenler-avrupanin-iclerine-vuruyor-6155318>)



Fotoğraf 4: Habertürk 1 Mart 2020



Fotoğraf 5: Türkiye Haber Merkezi



Fotoğraf 6: Sonhabermerkezi 29 Şubat 2020 ([https://www.sonhaber16.com/edirnedesinir-kapilarında-gocmen-hareketliliği-yasaniyor/?site=desktop](https://www.sonhaber16.com/edirnedesinir-kapilarinda-gocmen-hareketliliği-yasaniyor/?site=desktop))



Fotoğraf 7: Yeni Şafak 02 Mart 2020 (<https://www.yenisafak.com/gundem/100-bini-astisiniri-gecmek-isteyen-gocmenlerin-edirneye-gelisi-suruyor-3527802>)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Özkan YÜCEKAYA

Doğum Yeri:

Doğum Tarihi:

Medeni Hali:

EĞİTİM BİLGİLERİ

2002-2007 Lisans Selçuk Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fak, İktisat

2016-2021 Y, Lisans Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/Sosyal Bil. Ens.
Sosyoloji

Yabancı Dil: İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2009-2010 Kara Kuvvetleri Komutanlığı- VHKİ, Merkez/Balıkesir

2010-2014 PTT Genel Müdürlüğü- Memur, Merkez/Balıkesir, Marmaris/Muğla

2014 yılından beri Göç İdaresi Başkanlığı- İl Göç Uzmanı- Hukuk İşleri Çalışma Grup Başkanı, Düzenli Göç Çalışma Grup Başkanı, Bodrum İlçe Çalışma Grup Başkanı, Düzensiz Göç Çalışma Grup Başkanı, Fethiye İlçe Çalışma Grup Başkanı
Fethiye/Muğla